De vertraagde film

Herman Teirlinck

bron
Herman Teirlinck, *De vertraagde film*. Maatschappij voor Goede en Goedkoope Lectuur, Amsterdam 1922.

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/teir001vert01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

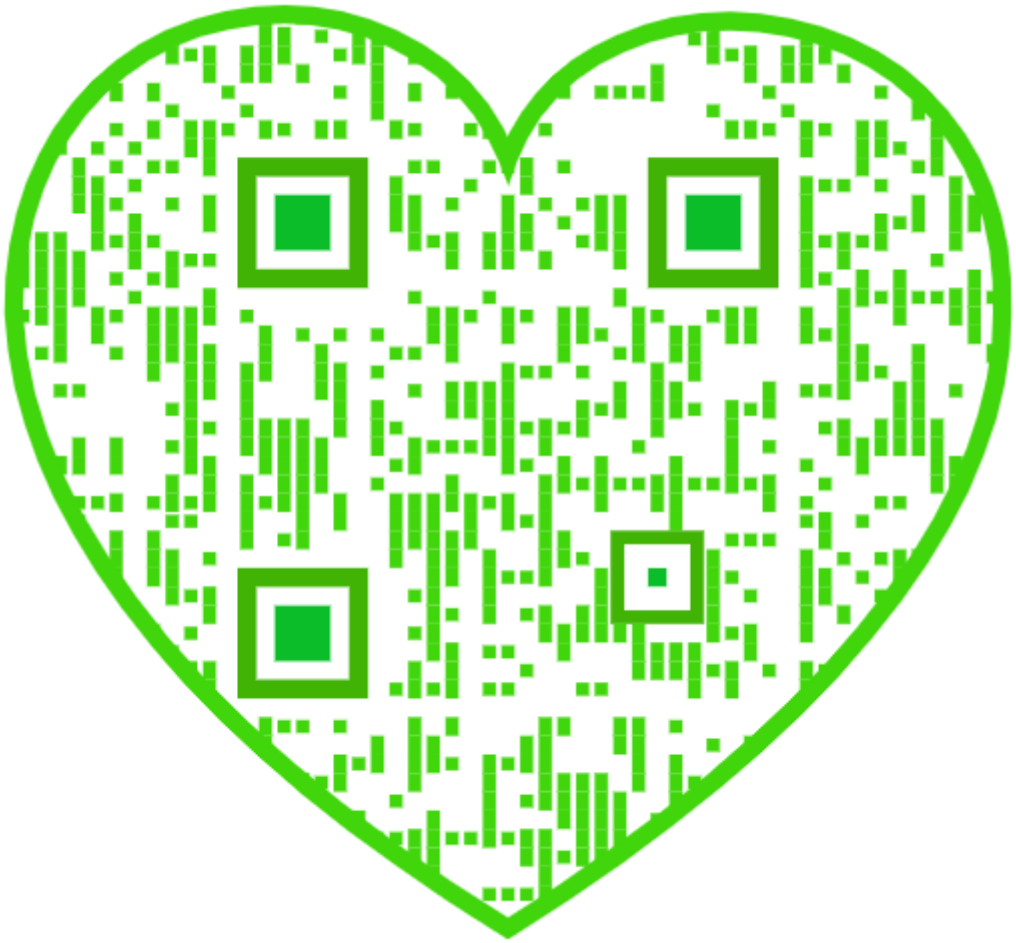

Herman Teirlinck
De vertraagde film
Een gedanst, gezongen en gesproken drama in 3 bedrijven.

Eerste bedrijf: Voorspel in gewoon tempo
Tweede bedrijf: De vertraagde film
Derde bedrijf: Naspel in gewoon tempo

De handeling gebeurt op een Driekoningen-avond

Personen

DE MAN
DE VROUW
DE LANTERENMAN
DE EERSTE POLITIEAGENT
DE TWEEDE POLITIEAGENT
HET WILOKSWIJF
DE VAARTKAPOEN
DE BLONDE
MELCHIOR } DE DRIE KONINGEN
GASPAR }
BALTHAZAR }
ZOT LOWIETJE
IEMAND
DE DOOD
HET GEHEUGEN
DE DWERG
DE VERGETELHEID
DE ENGEL
DE PEST } DE VIER DRAKEN
DE OORLOG }
DE HONGER }
DE ZONDE }
DE JONGELING
DE JUFFROUW
DE KINDEREN
DE JONGE DAMES EN HEEREN

HET KOOR

Eerste bedrijf

Scene I

Het tooneel is geheel donker. Men onderscheidt nauwelijks den witbesneeuwden brugweg, de witte borstleuning, het witte dak van het kapelletje waar het vaart-redtoestel hangt, en den witten kop van de doode lanteren. ... ...
In een nabije dancing ronkt en stampt een geweldig orgel.
Aan den overkant van het water jammeren Gaspar, Melchior en Balthazar hun driekoningen-lied.
Ertusschen in klopt het gerinkel van een tram of krijscht de klakson van een auto.
Over het gansche bedrijf, lichamelijk-hoekig, vlugnerveus en karikaturaal spel, sterk van verve en contrasten.

GASPAR - MELCHIOR - BALTHAZAR *(ver)*
Ach! sterre, gij moet er zoo stille niet staan,
Gij moet er vandaag naar Bethleëm gaan, -
Naar Bethleëm, de schoone stad,
Waar dat er Maria met heur kindeken zat...

DE LANTERENMAN

(een heel oud ventje, goedig maar saai; hij heeft zoo lange ontelbare nachten de stad rondgezworven met zijn eigen-in-eenigheid, dat hij op den duur zich zelf is gaan verdragen als een noodzakelijken vriend, waarmede men het telkens weer beproeft geduldig te redeneeren).

Zoo'n Koningen van blikwerk en klaterpapier! En die kartonnen sterre!... Als ik nu de bruglanteren niet laat branden en de vaart niet verlicht, weet ik wel dat ze alle drie in volle heiligheid het water binnenloopen.

(hij steekt met zijn langen wiekstok den lanteren aan. Er komt een groen licht rondom hangen. De verte gaapt zwart, over het water).

Zie, dat is mijn eerste. Ik heb er honderd zeven en twintig te onderhouden. Dees is mijn eerste om aan te steken en mijn laatste om uit te doen. Als ik haar vurig oogsken aan 't pinken zet, zegt ze: Koeragie! - en als ik het met mijn doover sluit, zegt ze: Wel te ruste! Ik zeg niets. Ik weet dat ik mijne handen omvat de twee uitersten van een lanteren: de duisternis en het licht. Zoo slacht ik Onze-Lieve-Heere.

(Hij maakt een kruisje. Een vlucht sneeuwballen schieten aan zijn kop voorbij. Een dikke pletst heerlijk op zijn aangezicht, open).

Pardon!

DE KINDEREN ***(in een schaterlach weg)***
Jantje! komt, Jantje komt,
Jantje de lanterenman,
Vroeg en laat, op de straat,
Om te zien hoe alles gaat.

DE LANTERENMAN
't Is beter te danken dan te vloeken.

DE DRIE KONINGEN

(stokoude mannekens, naar het model van de volksprenten, behangen met hemden en gordijnen, en bekroond met papier. Gaspar draagt de draaiende ster, Balthazar, in langen vlasbaard, den gouden wereldbol, en zwarte Melchior het vat met wierook).

GASPAR
God zegene en beware u.

DE LANTERENMAN
Ik dank u. Goeden avond. 'k Zal maar 'nen keer niezen

(hij niest).

MELCHIOR
De Heere zij met u.

DE LANTERENMAN
Ja. Vansgelijken.

BALTHAZAR
Zullen we de ster eens laten draaien?

DE LANTERENMAN
Ge komt te laat. Ik heb er daar net tien duizend in éenen slag gezien.

GASPAR
Dan gaan we voort, langs den Vlaamschen steenweg. Het is daar ergens bal, naar ik hoor.

DE LANTERENMAN
Doet dat niet. Het is juist de gevaarlijke richting. Luistert;...

(men hoort heel verre de kinderen lachen).

Ze hebben mij gesteenigd met sneeuw, ze hebben mij beschimpt met liedjes, - ze hebben het altijd gedaan, te spotten met hem die het licht aanbrengt.

MELCHIOR
Wij dragen het levende licht van God.

DE LANTERENMAN
Zeg dat nog 'nen keer? Maar, sukkel van een koning, ge moet nog heel schoon in den glans van mijn lanteren komen staan, wilt ge uw eigen ster in dezen nacht herkennen.

BALTHAZAR
Het is een nacht als eene hel. Het zal nog sneeuwen.

(men hoort de kinderbende zingend naderen).

DE LANTERENMAN
Hola! daar zijn de wilde beesten alweer. Me dunkt, zij hebben een ander slachtoffer gevonden. Komt mee langs dezen kant.

MELCHIOR
Gij trekt al dieper de duisternis binnen.

DE LANTERENMAN
Gelooft me, dat is, ook voor uwe majesteiten, het

best. Maar 'k zal u onderwege met honderd zes en twintig kaarsen vereeren.

BALTHAZAR

Gaspar, doe toch eerst de sterre voor 't lieve gezelschap 'nen keer draaien, jongen.

(GASPAR doet de ster draaien. Ze zingen gedrieën).

DE LANTERENMAN *(al ver over de brug).*

He! Komt ge? Volgt maar mijnen lichtstok.

(Allen af).

Scene II

HET WILOKSWIJF

(de goedheid zelve, de echte goedheid, een beetje oud geworden gelijke rijpe wijn. Ze rijdt met haar stootkarretje over de sneeuw en stelt zich naast het brugtrapje, bij de borstleuning. Haar slakkenketel dampt rijkelijk op).

Wiloksen! Warme vette wiloksen!... Oei, oei-oei 't zal hier dezen nacht maar slapjes gaan.

ZOT LOWIETJE

(een opgeschoten jongen als een staak in wijde kleeren, een klein scheef kopje tusschen uitzeilende lepelooren, een oude bolhoed tot over den kraag; zijn jas is met een overdaad van medaaljen en penningen bestoken; hij stapt in militaire houding aan en zwaait een houten sabel; DE KINDEREN volgen hem, als soldaten, in de rei, - ze hebben blijkbaar veel plezier).

Halt! Allemaal koes! Attention!

HET WILOKSWIJF

Zot Lowietje, ga naar huis, jongen. 't Is al zoo laat.

ZOT LOWIETJE *(met een fluitjesstem)*

Violetta, je t' adorais,
Pour toi j'aurais donné ma vie,
Mais loin de toi, je m'en vais,
Dans ma patri-i-ie.

(tweemaal; hij heeft het lied veel te hoog aangeheven. DE KINDEREN schreeuwen mee de tweede maal).

ZOT LOWIETJE

Aux armes! Boë-boë, Boë-boë, Boë-boë.....

(op de voois van den dancing-orgel, die niet ophoudt te ronken en te stampen, zet hij met diepe buikstem de bastonen aan. Hij draait ondertusschen met wijden armzwaai aan een denkbeeldigen molen! DE KINDEREN dansen in slange rond hem).

HET WILOKSWIJF

Zot Lowietje, ge zult een valling opdoen, 't is hier een gevaarlijke windhoek. Kom, ik zal u een paar schoone wiloksen geven.

DE KINDEREN ***(op de voois)***

Boë-boë, Boë-boë, Boë-boë.....

ZOT LOWIETJE ***(in een droom)***

Hebt ge geen oesters? Oesters met eiersaus? Of met tomaten? Ge pakt mij toch zeker niet voor 'nen korporaal?

HET WILOKSWIJF

Wat zou ik? Ik weet immers dat ge allange minister gepasseerd zijt. Ga nu slapen in uw pluimbed, ge weet wel?... en waar al die lieve gouden belletjes aan hangen.

ZOT LOWIETJE ***(zoete glimlach)***

Al die gouden belletjes?... Ha! ja.

DE KINDEREN

Boë-boë, Boë-boë, Boë-boë.....

(een paar uit de bende beginnen met sneeuwballen te gooien).

DE EERSTE POLITIEAGENT

(een fleurige dikzak met een papneus en biggetjes-oogen; men zou waarlijk aan hem den redeneerenden twijfelaar en zedeprekenden haarkliever niet herkennen, die hij waarlijk is, - maar waarom zouden zulke twijfelaars en haarklievers altijd

dominee's of ambtenaars van den burgerlijken stand moeten zijn?)

Nom de tonnere!

(DE KINDEREN af in een zwerm).

ZOT LOWIETJE ***(gelijk een meisje)***
Mon Dieu, mijnheer Firmin!...

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(in militaire houding)***
Salutatwa!

(ZOT LOWIETJE stapt statig aan. Over de brug ontmoet hij DEN TWEEDEN POLITIEAGENT, die zich insgelijks in positie zet en groet. ZOT LOWIETJE aldus af. Er schuift eene donkere vrouw langs de borstleuning).

HET WILOKSWIJF
Is dat nu niet jammer? Een lieve jongen, goed als koekedeeg. En dan, die losse vijs. Die twee, drie losse vijzen, zal ik maar zeggen.

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(steekt zijn pijp aan)***
Er is geen vaste vijs aan hem.

HET WILOKSWIJF
Ze hebben mij verteld, dat zijn moeder, - Cordule uit het Moriaantje, ge weet wel, die lange zwarte, die nog met den apotheker van de Zespenningenstraat gevreeën heeft...

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(met argwaan)***
Van de Zespenningenstraat?...

HET WILOKSWIJF
Wel ja, rechts als als ge van het Pleintje uitkomt, even voorbij den Bloemenhof, het tweede of derde huis, een schoon commerciehuis, mijnheer Firmin, en een flinke kerel ook, de apotheker, hij is nu kaal geworden en de mot zit in zijnen baard en ge zoudt het hem misschien niet aangeven, gij die hem in zijnen schoonen fleur niet hebt gekend, dat hij zoovele lieven aan zijn garen had hangen? Ja. We zagen hem allemaal geerne. Men noemde hem de Suikerbeet.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

(een man als een mes, een krijtwit gezicht, geen neus, geen mond of alles, neus en alles mond, - twee vertikale zwarte streepjes waar men ergens oogen raadt).

Ik heb er al meer van gehoord. Er loopen niet weinig Suikerbeetjes onder de kinderen van de vaartwijk. Wat zegt gij, Katrien?

HET WILOKSWIJF

Zal ik iets zeggen, Polydoor? Maar mijn dochter, helaas, die is van de Suikerbeet niet. Wel Zot Lowietje, zooals ge weet.

DE EERSTE POLITIEAGENT *(wetenschappelijk)*

Zooals ge weet? Dat zegt ge zoo.

HET WILOKSWIJF

Omdat een ieder 't weet. 't Is een groot schandaal genoeg geweest. Cordule is onder hare dracht zoo flauw geworden dat ze er vizioenen van kreeg. Ja. De apotheker heeft haar natuurlijk laten zitten. Zooals al de andere. Maar Cordule had hem in haar lijf zitten. En ze kreeg vizioenen. En nu zult ge lachen, maar daar is niet mee te lachen, ik verzeker u. In haar grootste vizioenen zag ze de Suikerbeet als Napoleon verschijnen. Ze viel aan zijn voeten en was gereed om te sterven - want ik moet u ook zeggen, dat ze zoo dwaas verliefd was, dat ze van niets anders meer spreken wilde als van te sterven. Ja. Maar Napoleon nam haar op en trok met haar naar Sint-Helena, waar ze een allerliefst zoontje kregen. En zoo is Cordule uit het kinderbed gekomen, met Zot Lowietje in haren arm.

DE EERSTE POLITIEAGENT

We kunnen aannemen, dat de apotheker een ploert is, maar Cordule...

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Waarom is de apotheker een ploert? De apotheker heeft zijn droom door het leven gedragen. Cordule

heeft haar droom door het leven gedragen. Hunne droomen hebben zich een oogenblik bij elkaar aangepast. Zulk oogenblik is zwaar genoeg aan vreugd om een geheel menschenbestaan met rijken troost te vullen. Wat nu meer? Maar het zotte kind. Is hij hieraan schuldig?

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(bedenkelijk)***
Misschien.

DE TWEEDE POLITIEAGENT
Gij zegt: misschien. Ik zeg dan liever: heel zeker. Maar zoo draagt Cordule mede de schuld. Heeft zij niet ook al de rest medegedaan? Maar twee menschen kunnen malkander op hetzelfde moment aanvangen lief te hebben, zonder dat het nu vanzelfsprekend wordt, dat ze op een ander zelfde moment zullen ophouden. En waarom is degene die het eerste ophoudt, schuldig aan het leed dat hij den andere daardoor aandoet?

DE EERSTE POLITIEAGENT
Er was een kind op handen. Zijn plicht was te trouwen met de vrouw die dat kind droeg.

DE TWEEDE POLITIEAGENT
Het huwelijk zou toch niets aan het fatale feit veranderd hebben: de apotheker hield van Cordule niet meer, en Cordule, laat ze nu getrouwd zijn of ongetrouwd, zou zich in elk geval met hare vizioenen moeten behelpen. Lowietje, in den schoot van zijne moeder, kon niet anders dan zot worden. Het was bestemd.

HET WILOKSWIJF
Goede vette wiloksen, madammeke? Dat zal u verwarmen. Kom.

(Ook de politieagenten bemerken nu DE VROUW, *die heel de scène door van achteraan geluisterd heeft en toegekeken. Zij is donker in wijden mantel. Haar bleek gelaat alleen glanst uit. Het is duidelijk dat zij*

onder de nieuwsgierige blikken zeer verlegen is geworden. Zij spant nauwer haren mantel om).

DE VROUW

Ik dank u.

(angstig deinst zij langs de borstleuning heen. DE VROUW *af).*

HET WILOKSWIJF

Hebt ge hare oogen gezien?

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(gewichtig en precies)***

Er zijn menschen die heel gewoon vreemd kijken. Mijn schoonmama kijkt altijd stuur, en niet alleen op mij. Ook als zij heel vriendelijk wil doen, en dat doet ze meer, want zij is geen onaardig mensch. Zij heeft groene bollen in haren kop, alsof ze uit vergrootglazen staarde. Zij kan het niet helpen.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Ik heb een ouden oom, van mijn moeder's kant. Die is blind. Maar zijne oogen staan gedurig wijdopen en ge zoudt zweren dat er aanhoudend manestralen uitvloeien. Als hij u uit de duisternis aanziet, meent ge fosfoor te rieken - ge weet, die stinkende fosfoorstekjes? Mijne kinderen worden er telkens akelig van.

HET WILOKSWIJF

Maar deze vrouw was droevig - een droefheid van heel ver...

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(weet er alles van)***

Men kan nooit weten. Ze was misschien geverfd. Droef is naar de mode.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Wil ik u eens wat vertellen? Voor vrouwen kan men zich niet genoeg hoeden, zelfs wanneer ze er heel goedig uitzien, gelijk Katrien. Het begin van de vrouw is uitstekend, maar het einde! Dat is de schuld van Onze-Lieve-Heer.

HET WILOKSWIJF

Ja, die heeft al de deugden in den man gestoken.

Gebreken alleen bleven er over voor ons. Toe, vertel maar.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Onze-Lieve-Heer, toen hij de vrouw aan het scheppen ging, was bezield met de beste inzichten. Eigenlijk had Hij moeten erkennen, dat Adam op verre na het meesterstuk niet was, dat hij zich had voorgesteld. Hij wilde bij de tweede proef zijn werk in ruime maat verbeteren. En geestdriftig zette Hij zich vóór de boetseerplank. En Hij beeldde en beeldde. De doode klei steeg rijk aan vormen op. Toen beging Onze-Lieve-Heer een grove dwaasheid.

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(oolijk)***

Hij vergat de rib van Adam te bezigen?

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Neen, maar Hij besloot bij zichzelf, dat Hij Eva's hoofd vóór al de rest voltooien zou. En Hij deed dus naar zijn goddelijken wil. In zijn handen groeide het hoofd van Eva tot een absolute volmaaktheid. Hij legde het diepe kristal der blauwe wateren in hare oogen. Hij tooverde den blos van den morgenstond op hare wangen. Hij brak een geurige granaat fijn rood om hare lippen. Hij wekte een maagdelijken glans van leeljen langs hare slapen. En met zijne tien vingeren vlocht hij tien levende zonnestralen in heur satijnen haar.

HET WILOKSWIJF

Oei-oei-oei! mijnheer Firmin, in welken bijbel hebt ge dat gevonden?

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Het staat geschreven. Onze-Lieve-Heer begon nu aan de romp te werken. Met volle handen kneedde hij de malsche kleiaarde. Hij rondde de schouders. Hij rondde de borsten. Hij rondde de heupen. Hij rondde den schoonen buik.

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(bedeesd)***

Ja maar, ja maar...

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Bezweet en voldaan zag hij even op. Eva staarde hem aan met een glimlach en knipoogde.

HET WILOKSWIJF

Hewel, merci!

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Ze knipoogde. Onze-Lieve-Heer boog het hoofd en bloosde in zijnen baard. Maar weer ging hij aan den arbeid. Hij ontsloot uit de lompe modder het rijke armenpaar. Hij keek naar Eva; ze knipoogde leuk.

HET WILOKSWIJF ***(rap)***

Ge liegt.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Ge ziet wel, dat het waar is, Katrien: gij herinnert het u nog. Onze-Lieve-Heer bukte zich dieper neer en wrocht nu aan de beenen, aan de braaien, aan de voeten en de teenen. Vol schaamte blikte Hij op naar heur. Monkelend knipoogde Eva weer. Toen begonnen de handen van den Schepper te beven. Verontwaardigd wilde Hij nu heel gauw een einde maken aan zijn werk. En Hij lapte het maar af.

HET WILOKSWIJF

't Is een schande.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Dat zeg ik ook. Maar met zulke half-afgeflanste Eva's moeten wij ons nu in alle eeuwigheid behelpen. De duivel zat er oppermachtig in, eer Onze-Lieve-Heer er aan dacht hem er uit te blazen. Beklaag de mannen.

(het slaat zes uur. Men hoort sirenen van fabrieken).

DE EERSTE POLITIEAGENT

Kontrool-tijd, Polydoor!

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Jawel, Firmin.

(op het gestamp van het verre orgel vangen beide een dribbeldans aan, en fluiten mee met de voois. HET WILOKSWIJF *roert in haren dampenden ketel).*

HET WILOKSWIJF

Hoe krom wij ook uit uwe schoone rib zijn geboren, wij dragen beter het zware leven dan gij. Een vrouw die moeder wordt heeft haren tol betaald. Wat praat gij over onze knipoogjes? Wat halen wij ermede thuis? Ons droeve leed.

(zij bedient een heel oud bevend vrouwtje).

Als 't u belieft, mamaatje

(roept)

Wiloksen, vette fijne wiloksen!

(tot de politieagenten).

En als ge 'ne keer goed wilt rondkijken en ziet hoe heel de wereld maar draait om uwen grooten smeerbuik te vullen, zoo wel van eten en drinken als van zien en hooren, en rieken en tasten, - dan zult ge gewaar worden, dat onze knipoogjes beven gelijk de angstige handen van den bedelaar, die naar de almoes van uwe kruimels snakt, gij pronkappels, gij sloekers, gij zatgemeste egoïsten!... Hebt ge dat oude moederken daar gezien? Ze was viermaal getrouwd. Ze heeft veertien kinderen groot gebracht. Ze leeft nog, en helaas! ze leeft gaarne. God slaapt van tijd tot tijd. Maar gij, mans van de tafel en 't bedde, ge moest u schamen.

Warme dikke wiloksen! Wiloksen! Wiloksen!

(DE POLITIEAGENTEN steeds dribbeldansend af).

Scene III

HET WILOKSWIJF

(ze kijkt over de borstleuning. Men hoort een gerij met klokjes voorbijklinken. Heel ver zingen de kinderen: 'Loop, loop, loop, de gardevil es do.' Rijzend geloei van wind).

Het water blinkt zwart. 's Is net siroop. Oei-oei-oei, 't wordt weer een treurige avond.

DE VAARTKAPOEN

(rap op met DE BLONDE, die hij woest aansleurt en meteen voor zich uit op den grond neerplakt. Hij is

het donkere type van den nachtelijken spadrillenlooper. Zij, het schoone marollenmeisje, met schitterende straskammen en fijne hooge hakken).

Gij duivelsche smots!

HET WILOKSWIJF

Wel, heb ik van mijn leven! Daar haalt de voyou zijn brutaliteiten uit onder mijn eigen oogen. Maria, sta op.

DE BLONDE

Laat hem doen, mama.

HET WILOKSWIJF

Reken daar op. Watte? Ik zal het moeten afzien, dat die bleeke rekel mijn dochter afranselt? En op straat dan nog? Dat hij er weer aan kome. Ik plant mijn tien nagels in zijn groen schavotgezicht. Sta op, zeg ik u.

(DE BLONDE schikt heur haar en kruipt overeind).

DE VAARTKAPOEN

Ik heb haar verwittigd. En die fliefluiters moeten van haar lijf afblijven.

HET WILOKSWIJF

Haar lijf, dat is van u zeker?

DE BLONDE

Ja, mama.

HET WILOKSWIJF

Maar vraag dan toch, dat hij u doodstampe, flauwe zeemeltrut.

DE VAARTKAPOEN

Ik weet er een, waar ze niet van af te stampen is.

DE BLONDE ***(hevig)***

Ge liegt!

DE VAARTKAPOEN ***(vlugge bedreiging)***

Zwijg! Maar ik zal dat zaakje met hem zelf regelen.

(hij steekt een sigaret aan).

DE BLONDE ***(week)***

Jean, ge zijt onrechtvaardig. Waarom wilt ge altijd blind zijn, Jean?

(ze weent bijna).

HET WILOKSWIJF

C'est ça. Vraag vergiffenis. Maar in die pap heb ik ook nog iets te brokken, heb ik nog iets te brokken. Alla - vooruit, gij, mee naar huis!

(ze spant zich in haar karretje. De Vaartkapoen, tegen de borstleuning, rookt en fluit op den zang van den dancing-orgel. DE BLONDE *aarzelt).*

HET WILOKSWIJF

Zijt ge 't van zin? Of moet ik het u met oorvijgen wijs maken? Stoot aan de kar, Maria.

*(*DE BLONDE *gaat stooten.* DE VAARTKAPOEN *schuift haar, wiegelend op den dansmaat, voorbij. Plots vliegt ze hem om den nek).*

DE BLONDE

Jean, Jeanske, laat me meegaan.

(hij rukt zich los, vat haar even gauw om de leen en drukt haar wild tegen zich aan. Ze lacht zenuwachtig).

DE VAARTKAPOEN ***(door zijn tanden)***

Teef, ik zal u vaneen bijten.

DE BLONDE ***(wellustig)***

Ja, ja!

HET WILOKSWIJF

Potvermille!

(ze bedenkt zich en wordt stil).

Allemaal van 't zelfde ras. Ze kussen geen mond of hij moet gebieden, ze streelen geen hand of hij moet slaan, ze hebben geen deugd of het moet zeer doen. Wie begrijpt dat?... En ben ik ook zoo geweest?

(ze trekt gedwee haar karretje).

Wiloksen, wiloksen, wiloksen!

(af. DE VAARTKAPOEN *en* DE BLONDE *balanceeren langzaam op de muziek en glijden rythmisch heen).*

Scene IV

(Poos. De gewone stadsgeruchten. De orgel aldoor, gedempt. Verder gaat bevend nauw hoorbaar het Driekoningenlied op: 'Och sterre, och sterre, gij moet er zoo stille niet staan'... Gewaai bij lichte vlagen).

DE VROUW

(ze trekt langzaam onder de lanteren, blikt lang in het water, huivert en spant haren mantel).

Koud - koud. Mijn God, zal ik durven? Jongen, jongen, waar blijft ge toch?

(ineens staat IEMAND voor haar, zwierig in zwart soiree-kleedij, de zijden hoed even scheef op het grijze dandyhoofd. De gouden appel van zijn rotting blinkt. Hij draagt een zwart masker).

DE VROUW

(ze slaakt een wilden gil en wankt achterwaarts tot tegen de borstleuning).

Wat wilt ge?

IEMAND

Pardon. Hadt ge mij niet geroepen?

DE VROUW

(de adem uit).

Ik ben bang voor u.

IEMAND

Omdat ge mijn aangezicht niet ziet? Wil ik dat masker maar afnemen?

DE VROUW *(in doodelijken angst).*

Neen, neen, neen.

IEMAND

Ik ben niet ongevraagd gekomen. Ik kom anders altijd ongevraagd. Ik ga. Neem me niet kwalijk.

(Hij groet hoofsch, hoed in hand. Hij heeft een akeligen kalen kop, groen-geel en glanzend. Hij buigt, lacht schor en diep. Af)

DE VROUW *(ineenzakkend)*

Jongen, lieve jongen, hebt ge mij verlaten? Ik sterf.

DE MAN

(vijf en twintig jaar, iets ouder dan de Vrouw. Een open gelaat met zachte knevels en baardje, niet zeer bleek, maar moe van dwepen. Hij draagt een vilten hoed en bruine overjas, elegant, niet modieus.

Hij loopt naar de Vrouw toe en neemt haar in zijne armen).

Lieve, wat overkomt u? Sprak u daar iemand aan? Uw voorhoofd is wit en koud.

DE VROUW ***(gelukkig)***
Ik dank u. Ge zijt zoo goed. Ge kust me niet?

DE MAN ***(hij kust haar lang)***
Gij vielt haast om. Ik zag een donkere schaduw nevens u.

DE VROUW
Ja. Ik geloof, er ging iemand voorbij. Ik weet het niet. Ik ben zoo angstig. En ge komt zoo laat. Bestaat wel alles wat ik zie? Zijt gij daar wel, mijn lieveling, en sluit gij mij in uwe armen?

DE MAN
Ik heb u lief.

DE VROUW
En vraagt ge niet naar ons kindje?

(zij ontsluit haren mantel en toont het kindje. DE MAN *kust het).*

Mijn goede man, gij hebt ons beiden lief.

DE MAN
Het slaapt.

DE VROUW
Ja. Ik hoor altijd muziek.

DE MAN
Er is een dancing aan den overkant.

DE VROUW
De menschen hebben het goed. Ze hebben licht en geluiden. Zij gaan vol vertrouwen naar een zeer groote leegheid. Wij hebben dat ook gedaan. Mijn zoete lief, wat ziet gij in mijne oogen?

DE MAN

Licht en geluiden zijn in uwe oogen. O Hart van mijn hart, nog nooit heb ik u zoo innig liefgehad.

DE VROUW

Dat geloof ik. Ge zijt edel en groot. Nu ben ik niet meer bang.

DE MAN

Ik ben niet groot. Van avond weet ik wat ik ben. Ik heb overdag mijne zaken geregeld. Ik heb alles overzien wat de wereld aan mij heeft gehad. Het was niet veel. Het lag alles in enkele papieren op mijne schrijftafel. En wat lag er? Ik vrees, dat het wel licht zal bevonden worden. Wanneer het uur van de afreis daar is en men zijn koffers moet bereiden, schrikt men bij de nietigheid van wat men er zoo al in pakken kan.

DE VROUW

Alles wat ik gedaan heb, is belangrijk geweest.

DE MAN

Maar vrouwen hebben zich niet door de samenleving heen te schouderen als mannen. Zij verspillen zich niet in den strijd. Zij hebben eene zending waarin zij opgaan, geheel en al. Wat wij kunnen bezitten moeten wij met zeer veel moed veroveren. Ik ben niet moedig geweest. En mijn koffers zijn ledig.

DE VROUW

Ik heb een vader en een moeder gehad. Ik heb een man en een kind gehad. Och God! wat ben ik rijk

(zij kust hem).

DE MAN

Ik heb een vader en een moeder gehad. Ik heb een vrouw en een kind gehad. Wat gij rijkdom noemt, is mijne armoede. Ik heb 't geluk niet kunnen winnen. Ik had geen moed.

DE VROUW ***(streelend)***
Mijn zoete lief, is het te laat en kan ik u niet helpen moedig zijn?

DE MAN ***(benauwd)***
Het is te laat. Ge weet het goed. Ik heb naar alle kanten uitgekeken. Er is geen weg voor mij.

DE VROUW
Hebt gij aan uwe moeder geschreven?

DE MAN ***(aarzelend)***
Ja. Zij antwoordde niet.

DE VROUW
Een moeder antwoordt toch. Heeft zij den brief ontvangen?

DE MAN ***(wrevelig)***
Waar moet dat heen? Ik zei toch dat ik schreef?

DE VROUW ***(dicht bij hem aan)***
Heb ik mijn lieven man gestoord? Wie van ons beiden weet het best wat eene moeder is?

(zij kust het kindje).

DE MAN
Vergeef mij.

DE VROUW
Ik zal bij uwe moeder gaan.

DE MAN ***(verschrikt)***
Neen.

DE VROUW
Wij zullen samen gaan. Wij zullen samen aanbellen en samen zullen wij den zetel naderen, waar zij zit te denken aan haren zoon. Ik zal u houden bij de hand en tusschen ons zal ons kindje te voorschijn komen. Zij is niet langer de moeder van mijn jongen, als zij onze tranen niet aanvaardt.

DE MAN ***(bevend)***
Dat kan niet. Dat mag niet.

DE VROUW ***(zacht)***
Alles mag. En alles kan. Er is geen kwaad in ons.

DE MAN ***(opgeschroefd)***

Onder al de strijders van het leven zijn er twee die of voorhand verloren zijn: de arme die tegen het geld, en de geschandvlekte die tegen 't vooroordeel opstaan zal.

DE VROUW

Er is geen schande aan ons.

DE MAN

Wij hebben de wetten geschonden. Gij voelt dat niet. Gij weet niet wat men Eer noemt. Gij zoogt uw kind.

(DE VROUW weent zachtjes).

Ik krenk u niet, melieve. Gij staat in de heiligheid van uwe moederschap. Maar ik heb de Eer van de wereld geschonden. Noch uwe liefde, noch moeder's genade zullen mij redden uit dezen pas. Ik kan niet meer trouwen met u. Ik ben te laf geweest. Wat rest er nu te doen? Gij waart het gisteren eens met me.

DE VROUW ***(met een kreet).***

Zoete man, gij moogt mij niet verlaten.

DE MAN

Ik kan u niet verlaten

(heel stil).

En vereenigen mag ons alleen de Dood.

(Zij blijven lang omarmd. ZOT LOWIETJE sluipt voorbij, kijkt nieuwsgierig om en verdwijnt).

DE VROUW

O God. Hoe is dat gekomen? Ik ben de oorzaak van uw ongeluk.

DE MAN

Laat mij dragen wat ik mij aangetrokken heb. Mijn hart bloedt, bij de misdaad, die ik waagde. Maar gij, mijn poover lam, wat wilt gij u verwijten? Verongelijk het reinste en schoonste niet wat ik op aarde bezeten heb.

DE VROUW

Gij hebt geen schuld. Gij zijt te goed geweest.

DE MAN

Ik was te zwak voor mijn drift en te gulzig om mijn lust te koelen. Wat heeft de duivel mij al niet op de tong gelegd? Heb ik u niet van bloemen gesproken en van sterren? Heb ik u niet doen opkijken naar den hemel en ginder hoog 't geluk van onze toekomst getooverd gelijk een fijngeweven maneschijn? Heb ik daar niet een wijden krans van rozen gevlochten? alsof voortaan uw leven door een dans van engelen zou gaan begeleid?

DE VROUW ***(zalig)***

Vertel. Vertel.

DE MAN

En heb ik uwe vingeren niet in mijne hand gelegd? En heb ik ze niet tot aan mijne lippen geheven? En heb ik uw hoofd niet aan mijne borst gevoeld, en ging mijn adem niet gejaagd door uwe geurige haren?

DE VROUW

Houd niet op. Vertel.

DE MAN

En heb ik u niet het woord toegefluisterd, dat als een vlam door heel uw bevend lijf is gegaan?

DE VROUW ***(in een verren droom)***

Van goud en edelgesteenten is de tijd geweest, dien ge mij gaaft.

DE MAN

Zoo is 't begonnen. Met leugens vol muziek. Ik wilde u hebben. Mijn heele wezen hunkerde naar u. Ik beheerschte het beest niet meer, dat zich op u ging werpen. 't Is alles mijne fout.

(stiller).

Laat mij alleen dan boeten.

DE VROUW ***(rap recht-op)***

Het is niet waar. Gij laadt uzelven alles op. Gij waart onnoozel. Ik ben tot u in valsche schuchterheid gekomen. Ik ben gaan fleeren langs u, en 'k wist hoe frisch mijn linten geurden. Ik heb het toeval beraamd, waarbij mijne handen onverwachts de uwe

zouden raken. Ik heb de aandoening berekend, die mijnen mond aan uwe lippen bracht. Ik heb gejubeld, toen uwe tong het zoete woord liet vallen en met koude hersens heb ik het net, waarin ge zaat, wat vaster toegesnoerd.

DE MAN

't Bedrog is aan mijn kant.

DE VROUW

Wat zegt ge, mijn arme lieve jongen? Gij wist niet wat ik wilde. Ik heb een schoonen rijken man ontmoet. Ik heb hem verleid en gevangen

(heel stil).

Wie schuldig is kan best verdwijnen - alleen.

DE MAN

Gij zegt, dat gij mij lief hebt en gij vermindert mij.

DE VROUW ***(aan zijn hals)***

Ik heb u lief! Ik heb u lief!

DE MAN ***(bedarend).***

Als ik weg ben -

DE VROUW ***(wild)***

Gij gaat niet zonder mij.

(vleiend)

Maar denk eens na. Zooveel verwacht de wereld nog van u. Mijn zoete lief, laat mij uit uwen weg gaan.

DE MAN

Wanneer ge heen zijt, al de doode dagen en die doode nachten, dood van uwe afwezigheid. Ik leef niet buiten u. Gij zijt mijn eeuwig vrouwtje.

(hij omhelst haar lang).

DE VROUW ***(in een vreemden glimlach)***

Gij denkt dat ik mijn lot betreur. Voelt gij de zaligheid niet van dezen stond? Ik ben nog nooit zoo absoluut gelukkig geweest. Mijn man, ge moogt niet boos zijn op me: ik heb getwijfeld, getwijfeld, zoo lange avonden getwijfeld! Maar nu is er vrede over ons. Mij dunkt: de eeuwigheid begint, met ons beiden in het midden.

DE MAN ***(vervoerd)***
Gebenedijd is het hart dat ge mij gegeven hebt. Op den drempel van den dood, groeien wij hoog boven de menschen. De wereld is een kleine zeepbel, die door de wijde ruimte danst. De strijd vloeit weg in 't peerlemoer van haar glazuur. Wij raken nauwelijks hare lenden met de tippen van onze teenen. Straks zijn we vrij. Maar de tijd zal spreken van eene liefde die grooter was dan de zeden en de regels, van eene liefde die de orde van de samenleving omver heeft geworpen en uit het leven is gesprongen om niet langer door menschengepeuter bezoedeld te zijn.

(de wind loeit en schuifelt)

Ik kus uwen ring!

(hij kust den ring).

DE VROUW ***(zachtjes)***
Mijn man! Mijn man! Mijn schoone man!

DE MAN
Zegt ge iets? Hebt ge iets van het kind gezegd?

DE VROUW
Ons kindje ligt aan mijne borst.

DE MAN
We zullen het hier laten. We zullen het in uwen mantel leggen, onder het licht van den lanteren. Wij hebben recht op het leven van het kind.

DE VROUW
Mijn jongen, wilt ge dat ik tweemaal sterve? Is het mogelijk, dat het eens moeder zeggen zal aan eene vreemde vrouw?

DE MAN ***(zoekend)***
Wij kunnen het ook aan mijne moeder zenden. Zij is goed. Zij zal mij gedenken.

DE VROUW ***(somber)***
Het kind zal de levende oorzaak van haar ongeluk zijn. Het zal in hare gramschap groeien. Gij hebt een wreed gedacht. Waarom wilt gij altijd denken, denken!

(zij drukt het kind hartstochtelijk tegen haar gelaat en snikt).

Kijk eens hoe rustig het slaapt. Het is van ons.

DE MAN

Ja. Gij maakt mij week.

DE VROUW

Het zal met ons meegaan. Zijt ge bang?

DE MAN ***(hij huivert)***

Ik word koud.

DE VROUW

Ik ben gereed. Ik en mijn kindje, wij zijn niets meer, dan iets van u. Geef mij uwe hand.

DE MAN ***(van streek)***

Hebben wij niets vergeten? Het is mij, alsof we iets zeer gewichtigs vergeten hebben.

DE VROUW

Ik word moe en ijl van uw denken. Maar gij beeft. Kijk eens in het water.

DE MAN ***(verschrikt)***

Wat moet ik in het water kijken? Ik doe het niet.

DE VROUW

Het water is niet akelig. Het is een gewoon water. Het glanst.

DE MAN ***(machinaal)***

Is het een gewoon water?... Ik-ik-ik durf niet...

DE VROUW

Bezie mij. Ik heb u alles gegeven.

DE MAN

Wat hebt ge daar?

DE VROUW

Bind mij met deze koord aan u. Het is de laatste band.

DE MAN

(bindt de linkerhand van de Vrouw aan zijne rechterhand. Hij begint stil te weenen).

Ik weet niet, of de Hemel het mij zal kunnen vergeven.

DE VROUW

Gij hebt gedaan wat in uwe macht was, mijn jongen. Hebt ge mij lief?

DE MAN ***(volop schreiend)***

O mijn God! mijn God!

(hij overlaadt haar met kussen).

DE VROUW

Kus ons kindje. Neem nu goed mijne hand in de uwe.

(zij gaan langs het kleine brugtrapje, achter de borstleuning).

DE MAN

Hoe donker!

DE VROUW ***(haar kindje aan de wang).***

Neen. Er is veel licht. Houdt ge mij stevig vast?

DE MAN ***(roepend)***

Moeder!

(ze storten beiden in het water. DE VROUW *slaakt een vreeselijken gil. Men hoort den dubbelen plons. Een korte stilte).*

Scene V

ZOT LOWIETJE

(komt op langs de borstleuning in grooten angst. Hij kijkt naar beneden. Dan loopt hij heen en weer).

Hulp! Hulp! Menschen in 't water! Hulp!

HET WILOKSWIJF

Wat schreeuwt ge? Wat is er? Houd u stil.

ZOT LOWIETJE

Daar! Twee menschen in de vaart. Ik heb ze zien springen.

HET WILOKSWIJF

Oei-oei-oei!

(zij blikt over de borstleuning).

Ik zie niets.

ZOT LOWIETJE

Ik heb ze gezien. Ze stonden onder den lanteren. Ze zijn in 't water gesprongen.

HET WILOKSWIJF
Polies! Polies! Zijt ge daar zeker van, Lowietje?

ZOT LOWIETJE
Ik heb ze gezien. De vrouw heeft heel hard geroepen.

HET WILOKSWIJF
Me dunkt, dat ik het gehoord heb. Oei-oei-oei, dat zakt in mijne beenen.

DE EERSTE POLITIEAGENT
Hewel, wat maakt ge zoo'n lawaai?

HET WILOKSWIJF
Twee menschen in de vaart gesprongen.

DE TWEEDE POLITIEAGENT
Watte?

ZOT LOWIETJE
Een man en eene vrouw.

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(over de borstleuning)***
Ik zie iets drijven. Sapristi, ik zie ze. Ze spartelen op het water. Polydoor, de touwen!

DE TWEEDE POLITIEAGENT ***(met de touwen)***
Waar? Waar?

DE VAARTKAPOEN ***(bijspringend)***
Wacht, ik ga langs het trapje. Geef mij den korten haak.

DE TWEEDE POLITIEAGENT
Nu zie ik ze ook. Jean, let op voor de koppen. Firmin, ge haakt te diep. Ge zult ze kwetsen.

HET WILOKSWIJF
Maria, Maria, ik kan het niet meer afzien. 'k Word heelemaal flauw. Oei-oei-oei, denkt ge dat men ze nog levend boven haalt? Maar hoe kunt ge daar toch staan te kijken?

DE BLONDE
Ze gaan onder, Jean, Jean. Daar, links, ik zie een been.

DE VAARTKAPOEN
't Is alsof ze aaneengebonden zijn. Hebt ge daar geen licht?

DE EERSTE POLITIEAGENT
Wacht!

HET WILOKSWIJF
Lowietje, loop al gauw bij den drogist. Haal een liter azijn. Zeg dat het voor de politie is.

(ZOT LOWIETJE schielijk af).

HET WILOKSWIJF
Lieve Hemel! Dat zijn toeren. Maar ik kan niet blijven. Ik draai hier puur weg. Oei-oei-oei!

DE BLONDE
Hewel, Jean?

DE TWEEDE POLITIEAGENT
Jean, hebt ge ze?

(het spel vertraagt).

DE BLONDE *(vreemd)*
Ik zie niets meer, Jean? Jean?

(het spel valt stil. Allen staan in verstelde houding).

DE DRIE KONINGEN *(heel ver)*
Och Sterre, och Sterre, ge moet er zoo stille niet staan,
Ge moet er vandaag naar Bethleëm gaan.....

GORDIJN VALT RAP

Tweede bedrijf

(ONDER HET WATER. De vaartbedding daalt van heel ver af langs trappen, die schijnen uit het licht te komen. Deze trappen, eer zij over het voorplan zich gaan openbreiden, rusten op twee verdiepingen. Overal wast en kronkelt een zonderling plantsoen met wonderbare bloemen. Lichte ranken hangen allentwege en wiegen langzaam erin. Het water vloeit. De klaarte is groen als van een schoonen maneschijn.
Bij 't rijzen van het doek weerklinkt een geweldige bronzen slag, waarvan de galm zich wijd uitzet en vergroeit met de weegeluiden van het koor.
Het spel wordt breed en langzaam gefilmeerd).

Scene I

HET KOOR ***(in klagenden opgang)***
Hââ-ââ... Wei-ei-ââ-oê-oê.....

(Terwijl het koor afsterft, komt traag DE DOOD uit den grond te voorschijn. De Dood stijgt groot in de plooien van zijn donker gewaad. Akelig is zijn witte hoofd. Hij draagt een zwart masker en zwarte handschoenen. Hij spreidt zijne armen open en staat gelijk een kruis).

DE DOOD
O menschen, huilende menschen, als een holle orkaan over zee en woestijn, wat jammert gij, van eeuwen her, naar mij, den Dood, dien gij met droefheid vult!... Kijkt aan het duister wee waarmede gij mij hebt omhangen. Kijk, hoe gij mij, door den angst van uw weerzinnige benadering, kijkt, o stervende menschen, hoe leelijk gij mij hebt gemaakt!...
In den beginne was ik de behaaglijke rust. Ik

woonde in de oasis van vrede. Ik droeg de zilveren kroon van den troost. Gij kwaamt mijwaarts in vriendelijke wandeling, als naar een eindakkoord dat de harmonie van uw lot zou volmaken. Ik had een gelaat van minzaam fluweel, en zangerige stilte druppelde langs mijne vingeren. Gij kwaamt met een gebed op den mond, en uwe oogen, beloken over 't schoon volbrachte leven, ontsloten zich in mijne armen, op de eeuwige klaarte van den goddelijken luister.

Maar de duivel heeft de rythmen gebroken en het spook der bangheid aan uw doodsuur gewekt. Kijkt thans naar het aanschijn dat gij mij gegeven hebt!

(Hij doet het masker af. Hij vertoont het afschuwelijk gezicht van de verwoesting).

Mijn zoete kroon hebt gij in de afgronden geworpen. Mijne eenzaamheid waarin ik naar de sterren van den tijd te luisteren zat, hebt gij bevolkt met de vier draken van uwen schrik. En mijn wezen is het beeld van den vreeslijken nacht geworden.

(DE DRAAK VAN DE PEST verschijnt).

De draak van de Pest danst aan mijne hielen. Hij ontbindt den stank van zijne duizend ingewanden en spreidt het stikgas van de koorts.

(DE DRAAK VAN DEN OORLOG verschijnt).

De draak van den Oorlog danst aan mijne linkerzij. Het jonge bloed kwakt en reutelt tusschen zijne tanden. En zijn blinde voorhoofd draagt het vuur van den broederhaat.

(DE DRAAK VAN DEN HONGER verschijnt).

De draak van den Honger danst aan mijne rechterzij. Zijn maag, gelijk een mes, steekt tusschen zijne tanden. In zijn eene oog glariet de krankzinnigheid. In zijn ander oog loert de moord.

(DE DRAAK VAN DE ZONDE verschijnt).

De draak van de Zonde danst van voren aan mijne voeten. In zijne zeven klauwen beven uwe zeven

korte blijdschappen en groeit de eindelooze duur van uwe zeven weeën. On zijnen buik spartelt uw hart, o Menschheid!

(DE KOREN gaan weer aan het ruischen. De VIER DRAKEN dansen rond den Dood. DE DOOD doet zijn masker aan).

DE KOREN

Hei-ei-ââ-ââ-woû-oê-oê.....

DE DOOD

Klagende menschen, hier sta ik, onverkennelijke Dood, als een vastenavond-zot, met de lijfwacht van mijn treurige trawanten. Ik ben de wil van God nochtans, geboren uit Zijn machtige liefde, en de sleutel der verlossing die u in Zijn schoot weer bevrijden moet... Waarom blinkt deze borst u niet tegemoet gelijk een milde zaligheid?

(Hij verdwijnt in den afgrond. DE DRAKEN dansen uiteen en schaduwen weg langs het gewas. DE KOREN verklinken in de verte).

Scene II

DE VROUW

(Alginds op de hoogste trappen, ziet men DEN MAN en DE VROUW langzaam nederkomen. Zij draagt haar kindje aan heur hart. Hij houdt in zijne hand eene roode roze).

Hoe schoon is hier alles. Het is een dal van zilver. Mijn lieve jongen, van waar zijn wij gekomen?

DE MAN

Wie gaf mij deze roos?

DE VROUW

Er hangen bloemen aan de koord die ons bindt.

DE MAN

O! Het zoete licht van dezen dag! Ziet ge de zon? Mijn schoon lief, waar is de zon?

DE VROUW

Er is geen zon. Mij dunkt, het licht komt uit ons kindje. Kijk eens hoe het liefelijk glimlacht!

DE MAN

Het glimlacht alsof het wilde spreken. Maar het spreekt!

DE VROUW

Het mompelt met zijn lippen. Het droomt.

DE MAN

Er ligt een krans van fijne stralen om zijn hoofdje. Ik heb nog nooit zoo diep gevoeld, dat het een kind is van mij.

(Hij neigt over het kind).

DE VROUW

O Man van mijn ziel.

DE MAN

Is het u niet als ging er nooit meer iets gebeuren?

DE VROUW

Waar zijn wij? Hebben wij een weg te doen?

DE MAN

Het is de rust. De tijd staat stil. Ik voel mijn lichaam niet.

DE VROUW

Wij zullen altijd samen zijn. Ik weet het nu gelijk mijn vader-ons.

DE MAN

Laat ons bidden.

DE VROUW ***(blijde verrassing)***

Ho! Ho! Wie is daar?

DE MAN

Er is niets. Of ziet gij God? Laat ons bidden. In den naam des Vaders.

DE VROUW

Ho! Hoe schoon is zij! Wie is deze vrouw? Goede man, kijk naar beneden. Zij is schoon gelijk een witte Zondag in den Mei. O neen, zij is veel schooner, niet waar?

DE MAN

Ik zie een groote klaarte van paarlen. Zij wandelt in volen van licht. Of vloeit zij gelijk een morgen die begint?

DE VROUW

Zij rijst ons te gemoet. Zij spreidt zich open naar ons gelijk eene melkbaan.

DE MAN

Ja, nu zie ik de sterren die schitteren in heur haar.

DE VROUW

Wie zijt gij? Ik heb u lief.

DE MAN

O blijdschap die ons wenkt!

Scene III

(HET GEHEUGEN, in al hare glanzen, is zijwaarts uit den bloei verschenen en gaat de trappen op, tot ze de hoogste verdieping bereikt. Daar wuift zij met haren gouden tooverstaf naar den Man en de Vrouw. Maar in de schaduw van haren rug hinkt een KLEINE DWERG die zeer leelijk is).

HET GEHEUGEN

Ik ben uw Geheugen.

DE VROUW

Ik heb u nooit gekend. Gij zijt wel vriendelijk.

HET GEHEUGEN

Ik ben uw Geheugen, de rijke verrukking van uwe gepeinzen. Gij herinnert u mij niet, omdat ik de herinnering zelve ben. Maar gij kent mij goed.

DE MAN

Gij hebt mij eens het portret van mijne doode grootmoeder gegeven. Zij was het schoonste wezen uit mijne kindsheid.

HET GEHEUGEN

Het is alles schoon wat ik opwerk uit het verleden.

DE VROUW

Wie loopt daar achter u? Loopt daar een dwerg achter u?

HET GEHEUGEN

Ja, maar gij ziet hem nooit gansch. Hij is in mijne schaduw geborgen. Hij is leelijk en plaagziek. Hij is de waarheid.

DE MAN

Ik vermoed dat hij een onbeschaamde lasteraar is. Ik houd van hem niet.

HET GEHEUGEN

Ik zal hem wel van de baan weren. Geef maar geen acht op hem. Neem nu mijne hand.

DE VROUW

Gaan wij ergens?

HET GEHEUGEN

Gij hebt immers de groote reis ondernomen. Men blijft in deze nooit onderweg.

DE MAN

Je, ik weet wel dat wij iets ondernomen hebben. Mijn zoet vrouwtje, hoe was het ook weer?

DE VROUW

Mijn lieve jongen, wat vraagt gij altijd? Ik kan niet alles onthouden. Het is hier goed. Men moet niet denken.

(DE DWERG lacht gelijk een specht).

HET GEHEUGEN

De reis gaat dieper in het dal. Ik ben de voorlaatste reisgezel. Hebt ge mijne hand in de uwe? Komt.

(Zij heeft de hand van den Man genomen. DE MAN en DE VROUW dalen tot op de hoogste verdieping en worden zijwaarts in een perk van bloemen geleid. De klaarte begint heel frisch te blozen als van een voorjaarsuchtendrood. De groene maneschijn wordt levendig. DE KOREN wuiven aan).

Scene IV

DE VROUW

Ik hoor een hemelsche muziek.

HET GEHEUGEN

Ja. Maar wacht, ik zal u iets heel moois vertellen.

(In het rozige licht komen DE MEISJES *op uit het verleden. Zij zijn schoon als popjes. Zij vangen aan een langzamen reidans).*

HET KOOR

Mijn moeder gaat naar Halle,
Falderija, maria, maria,
Mijn moeder gaat naar Halle,
Falderija, maria,
Sa, sa.

Wat zal zij daar gaan halen,
Falderija, maria, maria,
Wat zal zij daar gaan halen,
Falderija, maria,
Sa, sa.

Een kleed van blanke zijde,
Falderija, maria, maria,
Een kleed van blanke zijde,
Falderija, maria,
Sa, sa.

Aan wie zal zij het geven,
Falderija, maria, maria,
Aan wie zal zij het geven,
Falderija, maria,
Sa, sa.

Aan 't schoonste van de zeven,
Falderija, maria, maria,
Aan 't schoonste van de zeven,
Falderija, maria,
Sa, sa.

(Een rondedans wordt aangezet. Er komt een blond meisje met het kleed van blanke zijde in het midden staan).

DE VROUW

O God, ik herken het lieve kind dat in het midden staat!

HET GEHEUGEN

Ja. Gij zijt het kind dat in het midden staat.

DE VROUW ***(gulzig)***

Mijn lieveling, kijk eens hoe schoon ik was!

DE MAN

O ja. Gij waart zeer blond. Ik heb u dadelijk herkend.

DE VROUW

Het was het zijden kleed van mijn eerste communie. Nooit heb ik een schooner kleed gehad. Ho, en ge hebt mij zoo seffens herkend?

DE MAN

Ja. En er was altijd zon, gedurende de vacantie-dagen.

DE VROUW

Zeker. En weet ge nog van den pastorietuin? Al die bloemen, al die bloemen. Er zijn zulke tuinen niet meer.

DE MAN

Zijn er nog boomgaarden als bij den notaris? Peren gelijk kalbassen en appels gelijk meloenen. En de hond, die altijd gebonden lag. Er was een groot gat in de haag, langs den kant van de beek. De pruimen waren ook goed. Eierpruimen.

(DE DWERG lacht).

DE VROUW

Mijnheer pastoor was de braafste man van de wereld. Hij zag mij geerne. Hij zei dikwijls dat ik de vlijtigste was in den katechismus en de zoetste in de kerk. Wel, wel, daar komt hij juist.

(DE PASTOOR op. DE MEISJES omringen hem. Hij tee-

kent kruisjes op al die kleine voorhoofden. Hij gaat voorbij).

DE VROUW ***(in bewondering)***

O mijnheer pastoor.....

(zij bergt haar gezicht in hare handen).

HET KOOR

Daar ging een paterken langs den kant,
Hij pakte een nonneke bij heur hand,
Ei, 't was in de Mei, zoo zei,
Ei, 't was in de Mei.

Sa, pater, gij moet knielen gaan,
Nonneke, gij moet blijven staan,
Ei, 't was in de Mei, zoo zei,
Ei, 't was in de Mei.

Sa, pater, geef uw non een zoen,
Ge moogt het nog wel drijmaal doen,
Ei, 't was in de Mei, zoo zei,
Ei, 't was in de Mei.

Sa, pater, steek uw non van kant,
En pak een ander bij de hand,
Ei, 't was in de Mei, zoo zei,
Ei, 't was in de Mei.

(DE MEISJES hebben in de ronde gedanst. DE JONGENS op. Zij draaien al springend rond haar. De minzaamste onder hen is een blozende krullebol).

DE MAN

Groote Hemel, ik ben er ook bij. Daar, daar, den krullekop met zijn blauw vestje. Ziet ge mij?

DE VROUW

Waar? O ja. Ik had u wel alleen ontdekt.

DE MAN

Ik ben zeker dat mijne broekzakken vol zitten met marbels, en blikjes en knoopen, en een dop. Niemand was zoo rijk als ik.

DE VROUW

Weet ge nog van dat Lieve-Vrouwbeeldje? Het hing aan uwen schapelier. Men moest onderaan in een heel klein vensterken kijken. En dan zag men den hemel.

DE MAN

Ja, den heelen Hemel, met de Heilige Drievuldigheid, en al de engelen. Een massa. Ja, dat was mijn eigendom.

DE VROUW

Gij hebt het mij geschonken.

DE MAN

Heb ik waarlijk?

(De blauwe jongen en het witte meisje zijn vooraan op de eerste traptree der verdieping gaan neerzitten. Hij hangt haar iets om den hals en zet haar een rozenhoed op. Achteraan wiegen de overige kinderen, twee aan twee).

(Een kleine beiaard rinkelt).

DE VROUW

Gij hebt het mij geschonken op Paaschvooravond, terwijl de klokken van Rome weerkwamen. En ge hebt mij een alderliefsten rozenhoed opgezet.

DE MAN

En wat hebt gij mij in de plaats gegeven?

DE VROUW

Weet ik het nog? Er vlogen meikevers rond.

DE MAN

Het groot pennemes van uwen menonkel.

DE VROUW

Om tegen de wilde dieren te vechten.

DE MAN

En tegen Klodde-met-zijn-Keten.

HET KOOR

Vliege-vliege-meuleke,
Mijn beestje gaat naar 't moleken,
Langs de Ransfortstraat,

Langs de Meulestraat,
Over de sokken,
Over de blokken,
Over Onze Lieve Vrouw heur kerkhofken.....

(Al de KINDEREN traag dansend af).

HET GEHEUGEN

Wij moeten verder gaan. Reik mij de hand.

DE MAN

Het is uit. Waarover spraken wij daareven?

DE VROUW

O mijn vriendelijk Geheugen, weet gij inderdaad waar wij heen moeten?

(Aan de hand van het Geheugen, dalen zij naar de eerste verdieping. De rozige klaarte wordt feller en groeit aan tot een gulden zomerlicht, dat straks geweldig zal worden als een loodrechte middag).

HET GEHEUGEN

Een ieder weet de deur van het eeuwige huis. Ik houd u gezelschap tot daar.

(Zij gaan zijwaarts staan in een wonderbaren heester).

Scene V

DE VROUW

Mijn lieve jongen, hoe denk ik nu ineens aan het bal, waar gij mij ontmoet hebt, zonder mij te herkennen!

DE MAN

Het viel ook na jaren voor. Ik was een jongeling, maar ik meende dat gij een klein meisje waart gebleven. Dat was dwaas, want daar stondt ge als eene mooie juffrouw.

(Stil en langzaam een levendige strijkmuziek. Dan gedempt, een tumult van romantische walsen, ongeveer à la Chopin. Lichte paren zweven om en voorbij. De jonge mannen in feestrok. De dames zeer weelderig en kleurenrijk).

DE VROUW

Nu heb ik vergeten of het een gemaskerd bal was.

DE MAN

Neen. Ik zie heel goed hoe alles gebeurd is. Er was veel volk op het feest en de lucht begon zwaar te worden... Aardig: daar hoor ik heel duidelijk de muziek.

DE VROUW

En de geuren riek ik. Er walmden er allerhande, en zeer fijne. Ik had namelijk een geparfumeerd zakdoekje. Ho! ik heb het verloren.

DE MAN

Dat dacht ge. Ik zag dat het uit uw keurslijfje viel en ik raapte het op. Ik heb het nog steeds... Tiens, waar is het, van waar komen wij?

DE VROUW

Hoe spijtig dat gij het niet bewaard hebt. Ik zal er nooit een aardiger vinden. Het was geheel met kant bezet.

DE MAN ***(de hand met de roos over zijn voorhoofd)***

Er is iets gaande met ons, iets dat zeer vreemd zal worden. Ik begrijp het niet. Ik begrijp ook niets van het zakdoekje. Ik heb het weggelegd. Heb ik het weggelegd? Of heb ik het u weergegeven?

DE VROUW

Ik weet het niet. Ik kan niet denken aan die dingen, die gij doet gapen gelijk kelders. Gij vraagt mij iets, maar gij kunt het zelf niet vragen. Wend u van de duisternis af. Kijk eens hier wat een heerlijk licht.

DE MAN

Ja. Het is niet mogelijk dat ik doe wat ik wil. Ik ben te gelukkig. Zekere zaken zijn weggevaagd. Wat zou ik ernaar grijpen?

DE VROUW

Houd maar gerust de hand van het Geheugen vast.

(DE JUFFROUW verschijnt. Zij glanst in den opzet van

heur hoog en lokkig haartooisel. Zij is zacht als een perzik. Zij huppelt aan in een satijnen froufrou, bestoken met madeliefjes en linten. Leuk glimlacht zij achter haren pluimen waaier).

HET GEHEUGEN

Zij was zoo schoon als een bloei van rozen. Is het niet waar?

DE MAN ***(in vervoering)***

O zoete lief, daar zijt ge!

DE VROUW ***(blozend)***

Ik herinner mij. Mijn moeder zei: gij zult de schoonste zijn.

DE MAN

Gij waart de schoonste onder allen die leven.

(DE DWERG lacht).

DE VROUW

Een groote maakster had voor mijn toilet gezorgd. Zij woonde op de Louizalaan. Zij is gestorven, en wie maakt ooit nog zulke vaporeuze japonnen?

DE MAN

Niemand. Ik heb het u gezegd, heugt het u nog? O zie, daar zeg ik het u inderdaad.

(DE JONGELING, zeer elegant, heeft DE JUFFROUW genaderd en komt in hoofsch gesprek met haar).

DE VROUW

Ja. Heel minzaam was uw compliment. Ik heb altijd gedacht dat gij een dichter waart. Het klonk zoo edel uit uwen mond. Gij hadt een voorhoofd als de kim, waar koninklijk de jonge dag gaat groeien.

DE MAN

Ik geloof, ik had u lief van op den eersten blik.

DE VROUW

Ja? Ja?

DE MAN

Van op den eersten blik, en voor ik in u herkend had het vriendinnetje uit mijne kinderjaren. Achter het dons van uwen waaier heeft het geluk van mijn

leven mij plots aangekeken. Ik heb met u gedanst.

(DE JONGELING en DE JUFFROUW dansen in den rei van de andere paren).

DE VROUW

Ik heb met niemand meer gedanst dan met u.

DE MAN

En den heelen nacht, na het bal, heb ik rondgedwaald. Mijn oogen waren vol van uwe schoonheid. Mijne handen tintelden van den toets uwer vingeren. Mijn geheele wezen geurde van u. Bij 't rijzen van den morgen zat ik aan de ronde vijvers van de warande. Er tjilpten musschen in het schuine licht. En een merel zong. En een hovenier ging voorbij, oud onder zijn spade. Ik heb alles onthouden. Ik dacht alleen aan u, aan u, aan u.

DE VROUW

O klokjes van goud, die ge klingelen doet.....

DE MAN

Ik heb u gezocht in de straat, op de pleinen, tot ginder waar de stad ophoudt, elken dag. Ik heb u geroepen binst mijne nachten. Ik waakte om te kijken naar u. Of ik droomde en gij waart mijn eenige droom. Ho! Ik voedde eene bovenmenschelijke liefde: ik zou haar spijzigen met mijn bloed, en zij zou mijn hart verslinden. Waar waart ge? Wat deedt ge? Hadt ge een gepeins voor mij?

DE VROUW

Ik heb geweend van onbekende blijdschap, toen ik meende dat ge mij opgemerkt hadt. Maar de twijfel heeft mijne tranen gedroogd en een spook in mijne oogen geplant. Het groeide zwart gelijk een cypresboom. Ik verwelkte onder zijne schaduw.

DE MAN

In mijn koorts had ik gehoopt dat ge ziek zoudt worden.

DE VROUW

Is het niet ziek zijn, als men altijd sterven wil?

Ik hoopte steeds weer om telkens in dieper wanhoop te vervallen. Ik bad God dat hij mij verlossen zou. Maar ik wilde niet verlost worden. Hoe dikwijls heb ik niet voor den spiegel gestaan, met mijn balkleed van linten en madeliefjes? Hoe dikwijls heb ik mijn waaier niet voor mijn aangezicht geopend en over het dons heen een blik van vuur geworpen naar u? En het vuur stikte in mijn hoofd en brandde door mijne hersenen. En daarbinnen vlamde de eeuwige vraag: wat denkt hij? wat voelt hij? Zoekt hij naar mij, en zal hij mij vinden?

DE MAN

O waarheid van mijn leven, ik heb u gevonden.

(DE DWERG lacht stillekens).

(De walsmuziek vertraagt en sterft uit. DE JONGELING en DE JUFFROUW zijn de laatste gebleven. Hij heeft hare handen gekust. Zij is weggeloopen. Hij is droomend heengegaan).

DE VROUW

Hoe is het gebeurd? Ik had zoolang gewacht. De tijd was voor mij een groote foltering geworden. De dagen hadden geen kleur.

DE MAN

Het toeval hielp mijn kans. Ik ontmoette u op de wandeling. Gij waart met uwe moeder; o, hoeveel schooner waart gij, dan ik mij had voorgesteld!

DE VROUW

De aarde barstte onder mij. De hemel bliksemde.

DE MAN

Ik zag dat gij te beven stondt. Gij waart bleek als een koele lemmer. Ik meende dat gij niet anders kondt dan mij haten.

DE VROUW

Ik zag dat ge geen vertrouwen hadt in me. Uw blik maakte me arm als een lijk.

DE MAN

En toch dierf ik u het briefje toereiken dat ik wel

honderd maal herschreven had, en maar eenen keer gevoeld en bedacht. Gij kwaamt op dien gulden nanoen. Gij kwaamt heel precies op tijd. Net sloeg het uur. Ik, ik had al een eeuwigheid op u gewacht.

DE VROUW

Een eeuwigheid voor 't uur was ik van huis vertrokken. Ik liep om niet te laat te komen. Hoe dikwijls ben ik niet weergekeerd, en stond in onze straat, beschaamd over den stap dien ik waagde? Maar seffens spoedde ik me terug naar uw wenk, naar uw stem, naar die vreemde belofte van liefde, die onweerstaanbaar was.

(DE JONGELING en DE JUFFROUW zijn overhand opgekomen. Zij lijken wel uit een andere eeuw, zoo kleurig en onecht doen hunne kleeren aan. Zij zijn geheel en al de kinderen der illusie, hij in een gespannen danseuse-redingote, zij, in wijd-zwevend falbala, onder de franjen van haar zonnescherm. Zij spelen met gratie de gesproken handeling, in dwepende mimiek met de woorden opgaande).

DE MAN

Gij kwaamt. Gij waart geheel buiten adem. Het was alsof gij de wereld hadt moeten overwinnen om tot hier te geraken. En de wereld had u uitgeput.

DE VROUW

Viel ik niet dadelijk in uwe armen?

DE MAN

Neen. Ik knielde voor u en vatte uwe handen. Zij waren koud en klein. Toen werd ik gewaar dat ge zoudt nederstorten.

DE VROUW ***(met een korten gil)***

Hemel! Zal ze sterven?

(Het spel van DEN JONGELING en DE JUFFROUW wordt thans overwegend. DE MAN en DE VROUW volgen het met hunne woorden en lichten het toe.
DE JUFFROUW is ineengezonken. DE JONGELING heeft

haar opgebeurd. Langzaam gaan zij naar een kleine bank van bloemen).

DE MAN
Neen. Maar ze zegt het.

DE VROUW
Zeg ik dat? Ik zeg dat ik wil leven, leven, leven! En gij? En gij?

DE MAN
Ik til u op. Ik voel uw hoofdje aan mijnen adem. Honderd vogeltjes beven in mijne keel. Er bonzen trommelslagen door mijne slapen. Zal de grond breken?

DE VROUW
Ik leun heel zwaar op uwen arm. Hoe sterk is de arm van den man, dien men liefheeft. Hoe breed is de borst van den man, die mijn meester is.

DE MAN
Ik leid u naar een kleine bank. Gij zet u daar en wanneer een oogenblik uw lieve lichaam scheidt van het mijne, dunkt het me, dat ik u verloren heb. Dan kijkt gij op en glimlacht, voor de eerste maal, mij toe.

DE VROUW
Ik glimlach niet. Ik huiver. Ik vrees dat mijn droom gaat ophouden.

DE MAN
Daat zit ik aan uwe voeten. Boven u zie ik de zuilen van den hemel glanzen.

DE VROUW
En wat zegt ge mij dan?

DE MAN
Ik zeg: hoe schoon is deze dag! Er is maar een dag. Deze dag is de eerste dag van mijn leven. Gij staat op den drempel van het huis vol zonne, waar mijne dagen wonen. Zult gij de gouden poort opendoen?

DE VROUW

Ja. De gouden poort speelt een muziek van stralen al over mij. Wat zegt ge nog? Wat zegt ge nog?

DE MAN

Ik zeg: als ik geweten had dat gij zoudt komen, hoe schoone woorden hadde ik niet bereid voor u. Maar toch heb ik er bereid, duizenden en duizenden. Ik wilde ze met paarlen en diamant omhangen, gelijk feeën die moeten tooveren en mijn geluk uit den grond slaan. Helaas, zij liggen dood op mijne tong en vallen aan uw voet als keien. Ik heb u een enkel woord te zeggen. Hoeveel woorden zijn daartoe niet noodig? Gij weet het woord en ik vind geen weg om het uit te spreken.

DE VROUW

Ja. Het woord komt aanruischen van heel ver. Mijne ziel schiet wakker. Het woord blinkt gelijk een zwaard. Wat zegt ge nog meer? Wat zegt ge nog meer?

DE MAN

Ik zeg: zijt ge bang van mij?

DE VROUW

Neen; neen.

DE MAN

Zie mij aan; ik ween.

DE VROUW

O groote God, wat heb ik u lief! Wat heb ik u lief! Ja?..... En wat zeg ik?

DE MAN

Niets!

DE VROUW

Niets. Ik luister. De poort van licht gaat open. Zegt ge niets meer?

DE MAN ***(zeer langzaam)***

Ik heb u lief.

DE VROUW

Ha!.....

(Men hoort hooge bazuinen. De hemel galmt. DE KOREN stijgen als een gebed. DE JONGELING heeft DE JUFFROUW omarmd. Hunne monden komen saam in een langen zoen).

HET KOOR

Nu zijt wellekome, Jesu lieven Heer,
Gij komt van alsoo hooghe, van alsoo veer,
Nu zijt wellecome van den hooghen Hemel neer,
Hier al uit de Aerdtrijk zijt gij ghesien noyt meer,
Kyrieleys,

d'Herders op den velde hoorden een nieuw liedt,
Dat Jesus was ghebooren, sij wisten 't niet,
Gaet aan gheender straeten, en ghij sultet vinden klaer,
Bethlem in de stede, daar 't is geschiedt voorwaer,
Kyrieleys.

DE MAN ***(als uit een droom ontwakend)***

Hoe geurig ademt de Lent alom, hoe frisch gaan hare waaiende sluiers, hoe koel dauwt de toets van hare vingeren!

DE VROUW ***(ontspannen in geluk)***

O! Nu kunt gij schoon spreken. Er gonst honing door de lucht. Mijne teenen raken niets dan snaren vol geluiden. Zal ik niet neerstorten in een stille leegte? Houdt ge mij kloek aan uwe borst?

DE MAN

De heele wereld druk ik in mijne handen.

DE VROUW

O kleurig paradijs dat in uwe oogen openstraalt.

DE MAN

O dal van vreugde, en vijvers vol van zoete tranen.

(DE JONGELING en DE JUFFROUW staan langzaam recht en, blik aan blik, in zwijgende verrukking, verlaten het tooneel. De bazuinen schijnen hen in wijden aftocht te begeleiden).

DE VROUW ***(plots geheel bewust)***
Mijn man, wat is er gaande met ons? Er ging iets schoons voorbij.

DE MAN
Voorbij! Voorbij! - Wat zegt ge, zoete lief? Zijn we betooverd?

(Zij loopen naar de bloemenbank. Zij leggen er het kindje. Zij kijken malkander aan).

DE VROUW
Er is niets veranderd aan u. Gij zijt schoon.

DE MAN
Nu gaan mijn woorden dood. Ge wordt te groot voor mij.

(Hij kust haar op het voorhoofd).

HET GEHEUGEN ***(plechtig)***
God komt uit den hemel, en zegent u.

DE VROUW
Hebt ge de hand van het Geheugen verloren?

HET GEHEUGEN ***(hoog)***
En Hij heeft u een kindje gegeven.

(Poos. DE MAN en DE VROUW knielen aan weerszijden van het bankje. Saam over het kindje snikken zij het uit. DE DWERG springt over de schaduw van het Geheugen naar voren).

DE DWERG ***(guitig)***
Nu wil ik toch ook eens wat zeggen. Ik draag veel dingen in mijnen bult.

HET GEHEUGEN
Als ik u loslaat, wat zijt ge nog? Zwijg.

DE DWERG ***(scheef huppelend)***
Ik zal niet met alles te gelijk uitpakken. Maar mijn bult weegt te zwaar.

HET GEHEUGEN
Zwijg, moordenaar van illusie.

DE DWERG
Ik ben waar als het oog dat uit den driehoek kijkt.

Schaam u, want gij zijt bezig met mij scheel te maken.

HET GEHEUGEN
Koud serpent, kruip in uw kot van duisternis.

DE DWERG
Ach, schoone leugen, geef mij mijn kans. Ik heb maar een heel klein mopje te vertellen.

HET GEHEUGEN
Het is te laat.

DE DWERG ***(verbergt zich weer in den sleep van haren rok)***
Amay! Het is altijd te laat! Zal ik dan ooit iets anders mogen doen dan lachen?

(Hij lacht).

DE MAN
Moederken, moederken, huilt ge?

DE VROUW
Geluk van mijn leven, gij huilt.

(Zij stralen van vreugde malkander in het aangezicht).

Scene VI

(DE VERGETELHEID verschijnt op het voorplan en gaat de trappen op naar de eerste verdieping).

HET GEHEUGEN
Mijn tijd is uit. Daar wenkt u mijne zuster. Zij is de laatste reisgezel.

(Zij bedekt haar hoofd met volen en stijgt naar het licht, DE DWERG in hare schaduw).

DE MAN
Wie zijt gij? Gij komt gelijk een warme dans.

DE VERGETELHEID
Ik ben de slaap die nadert. Geef mij uwe hand. Ik ben de gids die uwe oogen sluit. Ik ben uw uiterste toeverlaat, het rustige Vergeten.

DE VROUW ***(haar kindje in den arm)***
O langzame vaak.

DE MAN ***(heeft de hand van de Vergetelheid genomen)***
Mijn wezen wordt een droom.

(Zij dalen).

DE VROUW
Mijn droom verklinkt, gelijk een vlucht van duiven.

DE MAN
Gebenedijd zijt gij, die niet meer denken doet.

Scene VII

(Uit den afgrond rijst DE DOOD *(gemaskerd). De klaarte verkleurt, alsof ze purper ging worden).*

DE VROUW
Er gaat een stille tocht. Waar zijn wij, lieve man?

DE MAN
't Is de avond, die vochtig is. Er zal ievers een zacht bed zijn, geloof ik.

DE VROUW
O! het vreemd gevoel dat mij omstreelt. Ik loop op pluimen kussens.

DE MAN
Ik word niet eens gewaar dat ik loop. Wat doen wij? De daad is de dood in ons.

(De roos valt uit zijne hand).

DE VROUW
Of hangen wij roerloos binnen de ruimte?

DE MAN
Hoor eens... hoe stil, hoe stil, hoe stil.

DE VROUW ***(echo)***
Hoe stil...

(Poos. DE DOOD *heft zijne armen omhoog. Er komt een engel aanzweven).*

DE DOOD
Man van alle tijden, vrouw van den eersten en den laatsten dag, o uitersten van alle menschelijke

zwakheid, gij hebt genoeg geleden. Den vrede vindt gij thans aan mijne borst.

DE MAN

Er staat een hooge schaduw in woorden van fluweel. Hoort gij iets, mijn zoete lief?

DE VROUW

Mijn jongen, mijn jongen, ons kindje wordt zoo zwaar!

DE MAN

Hoort gij die groote zwarte zuilen niet ruischen?

DE VROUW

Ach, wat ik hoor komt als lood in mijne armen wegen.

DE DOOD

Aanzie mij. De tranen van het medelijden vloeien langs mijn wezen. Er ligt slechts een kleine stap tusschen u en mij. Mijne arme kinderen, ik kom tot u.

(Rooder wordt het licht. DE DOOD nadert de Vrouw en raakt het wichtje aan).

DE VROUW *(duizelig)*

Nacht, nacht, wat doet ge?

(De Engel neemt het kind uit hare handen en zweeft langzaam er mee heen).

DE VROUW *(Zij begrijpt niet. Zij glimlacht pueriel).*

Mijn man, weet gij wat er nu geschiedt? Kijk eens aan: ik ben nog nooit zoo eenzaam geweest.

(plots met een gil).

Mijn kind! Mijn kind! Mijn kind!

DE MAN

Wat is er? Gij maakt mij bang!

DE VROUW *(klagend)*

Mijn kind is verloren!

(DE VERGETELHEID stijgt langs de trappen en verdwijnt in de misten van de struiken).

DE MAN
Ik versta u niet. Gij spreekt van een kind. Ik ken het niet.

DE DOOD
Het is bij God.

DE VROUW ***(woest)***
Wie zijt gij die mijn vleesch arm maakt?

DE MAN ***(angstig)***
Ruk zoo niet aan mijn hand. Kom, laat ons heengaan.

DE VROUW
Ik vrees u niet. Geef mij mijn kind terug! -

DE MAN ***(Hij trekt aan de koord die hem bindt)***
Klets toch niet altijd over dat kind! Kom, wij gaan langs dezen weg!

DE VROUW
Ik heb mijn kind van doen. Waar hebt gij 't begraven? Ik haal het er met mijn nagels en mijne tanden uit.

DE DOOD
Uw kindje ligt in den schoot van God.

DE VROUW
Ik weet niet wat ge zegt. Ik ken u niet. Maar gij zijt de dief van mijn ingewanden!

DE DOOD
Helaas! om herkend te worden, moet ik mij dan altijd vertoonen zooals gij mij hebt mismaakt? Ik ben toch de ontkroonde Troost?

(De Draken komen den Dood omringen. Hij neemt zijn masker af. Ontsteltenis en schrik).

DE MAN ***(beeft over al zijne leden).***
Ellendig wijf, wat hebt ge uitgestoken!

DE VROUW
Laat mij los!

DE MAN
Ik heb hier niemand kwaad gedaan. Gij hebt ge-

lasterd en gescholden. Maar ruk toch zoo niet! Ik krijg den knoop niet uiteen.....

DE VROUW

Ik moet weg! Ho! Ik moet weg.....

(Zij weert zich).

DE MAN

Helsche kattin, houd u koes. Wat stampt ge?

DE VROUW

Gij lafbek! Gij lafbek!

DE MAN ***(tusschen zijn tanden)***

Zal ik u temmen, he? Zal ik u moeten temmen?

DE VROUW

Raak mij niet aan. Ho! Mijne hand moogt ge afscheuren, - maar ik moet weg, ik moet weg!

DE MAN

Gij hebt geen recht aan mij. Ik wil niet sterven!

(Hij slaat haar in het aangezicht).

DE VROUW

Ik haat u. Ik haat u.

(Zij spuwt naar hem. Hij wil haar bij de keel grijpen. Zij vechten letterlijk om het leven. Het licht wordt rood).

DE MAN

Ik heb geen schuld. Laat los. Ik wil niet sterven.

DE VROUW

Moordenaar! Moordenaar!

(Zij bijten malkander in het gelaat. Het bloed leekt aan hunnen mond. Zij rollen overeen in afschuwelijke worsteling en schreeuwen dierlijk.
DE DOOD aanschouwt hen lang. Dan bergt hij pijnlijk zijn bleeke wezen in zijne donkere handen.
DE DRAKEN staren.
Nu heffen DE KOREN aan een groot LAWAAI van kreten. Het is alsof over de geheele wereld het menschdom aan het gillen ging. Alles staat in laaien brand).

DE KOREN

Hâa-hââ-hoe-joe-waâ-waaij-hei-haâ-haâ.....

DE DOOD ***(de armen ten hemel, roepend)***

God! God! Aanzie mijne smert!

(Scharlaken bliksems schieten door de lucht. Het doek daalt traag, terwijl DE KOREN *al verder uitklinken tot êén wijden toon. Op dezen tocht barst het geweld van een sterken bronzen slag gelijk bij den aanvang van het bedrijf).*

HET DOEK IS GEVALLEN

Derde bedrijf

Scene I

(Het doek rijst op de laatste handeling van het eerste bedrijf. Nacht. Sneeuw. Straatlanteren. Menschen roerloos langs de borstleuning van de vaart. Aldoor in de verte de stampende dancing-orgel. Het spel komt los uit de versteende houding en loopt weer vlug af, in hoekige, kleurkloeke kaders).

DE EERSTE POLITIEAGENT

Jean, wil ik naar beneden komen?

DE TWEEDE POLITIEAGENT ***(die aan de touwen trekt)***

Wel ja, verdomd. Doe dan toch ook iets, flauwe pisser.

DE EERSTE POLITIEAGENT

Wacht.

(Hij gaat langs het trapje).

Sakkerdjie, hoe glad is het hier. 't Is weer scherp aan 't vriezen. Of hoe komt dat?

DE VAARTKAPOEN

Span de koorden wat vaster. Maar niet meer schokken, Firmin.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Houd vooral hunne koppen boven water.

DE VAARTKAPOEN

Ja. Ze wegen zoo zwaar. Trek nu een beetje. Halt!

DE EERSTE POLITIEAGENT

Laat zakken. Ik heb ze bij hunne armen vast. Ze zijn aaneengebonden. Wel, wel, wel.

DE BLONDE

Jean, leven ze nog?

DE VAARTKAPOEN

Ik weet niet. De man kijkt vreeselijk, dunkt me. Neen, ze schijnen te slapen.

DE EERSTE POLITIEAGENT

Ze zijn gekwetst. Sakkerdoeme, we zullen ze nooit kunnen ophalen. Ze wegen als molensteenen. Polydoor, stevig bijhouden.

DE VAARTKAPOEN

Nu moogt ge optrekken, maar langzaam. Ik weet niet of ik ze goed omgeknoopt heb.

DE TWEEDE POLITIEAGENT ***(trekt uit al zijne macht)***

Ho-la-la! Is me dat een gewicht! Allee!

(Hij rukt).

DE VAARTKAPOEN

Steek toch een handje toe, Maria.

DE BLONDE

Ja maar, als ze dood zijn.....

DE VAARTKAPOEN

Trek aan de koord, zeeveres.

DE BLONDE

Ja, Jeanske...

(Ze halen moeilijk de drenkelingen op).

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(die van onderaan de vracht optilt)***

Sapristi!

DE VAARTKAPOEN

Langs hier!

DE EERSTE POLITIEAGENT

Daar is water in mijne schoenen geloopen.

(Ze brengen de lichamen onder den lanteren).

DE BLONDE

Och-Gottekens, ik geloof dat ze dood zijn.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Dat moet ge met een spiegelke zien. Ge moet een spiegelken over hun mond houden. Dan ziet ge of er damp op komt.

DE VAARTKAPOEN

Hier heb ik een spiegelken.

(Zij buigen zich over den Man en de Vrouw).

DE EERSTE POLITIEAGENT

We zouden moeten kunnen lucht in hunne longen pompen. Dat kunt ge als ge een heelen tijd de armen over en weer balanceert.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Ik heb dat indertijd geleerd. Hoe gaat het weer?

DE VAARTKAPOEN

't Zal niet noodig zijn. Ze zijn zoo dood als een pier.

DE BLONDE

Ziet ge 't wel. Ik wist dat ze dood waren. Och, Jean, ik krijg er kiekenvleesch van.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Daar is niets aan te doen. Ze zijn kalle. Of 't zou moeten zijn...? Men kan nooit weten.

DE EERSTE POLITIEAGENT

Voorzichtig zijn, Polydoor. Let op de reglementen.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Neen, die zal ik van u moeten leeren?

DE EERSTE POLITIEAGENT

Een doctor moeten wij gaan halen voor de constatatie.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Dat zult gij doen, Firmin. En ik roep den commissaris.

(Tot den Vaartkapoen):

Wilt gij zoolang bij de lijken blijven? We keeren weer met een karretje.

DE EERSTE POLITIEAGENT

Mijn broek is nat. Mijn beenen zijn koud. Wilt ge gelooven dat het vieze karweitjes zijn?

DE VAARTKAPOEN

Ik heb er ook van langs. Mijne kousen zijpen. Zie dat ge gauw terug zijt.

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Op een loopken, kom, Firmin.

(Af).

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(In 't weggaan)***

Mijn ziele Gods, Polydoor, ze beginnen al te rieken.

Scene II

(Lange poos. De orgel ronkt. DE VAARTKAPOEN *onwillekeurig fluit mee op de voois).*

DE BLONDE ***(die bang naar de drenkelingen staart)***
Jean... Jean... Kijk 'ne keer.

DE VAARTKAPOEN
Wat is er?

DE BLONDE
Wat hebben ze daar aan hun gezicht?

DE VAARTKAPOEN
Begin nu niet weer te lullen.

DE BLONDE
't Is bloed. Jean, ze bloeden nog.

DE VAARTKAPOEN
Waar? 't Is misschien een krabbe van den haak.

DE BLONDE
Neen. Ik heb schrik van het te bezien. 't Zijn beten, Jean, Jean, beten van tanden.

DE VAARTKAPOEN
Dat kan van alles zijn, weet men wat daar onder 't water gebeurt? Er zijn ratten ook. Van die dikke.

DE BLONDE
Op dien korten tijd?

DE VAARTKAPOEN
Waarom niet? En dan, - het kan ons niet schelen. Ik heb gedaan wat ik kan om ze er levend uit te halen. Ze waren gauw dood. 't Zijn geen sterke naturen.

DE BLONDE ***(vol gepeinzen)***
En als ze nu eens zelf malkander toegebeten hadden?

DE VAARTKAPOEN
Wel, zijn dat geen lief en lievinne? Zij zijn vrijwillig in de vaart gesprongen. Bijten? Wat komt gij mij vertellen?

DE BLONDE

Van angst. Wat doet een mensch al niet, wanneer hij opeens den Dood van dichte ziet? Mijn vader is, na een lange ziekte, gestorven al vechtend tegen iets dat verschrikkelijk moest zijn. Wij zagen het niet.

DE VAARTKAPOEN

C'est ça, kom nu met spokerijen voor de pinnen. Wel, gij labbekak.

(Hij schuifelt zachtjes).

DE BLONDE

Zijt gij zoo een struische? Ik zeg dat ze malkander gebeten hebben. Ik zal er van droomen, het is zeker. En gij, gij hebt me nooit gaarne gezien.

DE VAARTKAPOEN ***(met een schielijke gedachte)***

Zwijg. Ik denk op iets.

(Hij loert rond en gaat rap knielen nevens den Man).

DE BLONDE

Wat doet ge? Ge zult hem toch niet bestelen?

DE VAARTKAPOEN

Zwijg, stomme prij.

(Hij betast den drenkeling).

DE BLONDE

Daarvoor moet ge 'ne smeerlap zijn.

DE VAARTKAPOEN

Kijk maar gauw wat de andere op zak heeft.

DE BLONDE

Neen. Ik walg van u.

DE VAARTKAPOEN

Ik zal het u nog éénen keer zeggen, want ge hebt mij niet goed verstaan. Nog éénen keer. Kijk wat de vrouw aan haar lijf heeft.

DE BLONDE

Jeanske.....

(Hij blikt haar woest aan. Zij gaat naar de Vrouw en buigt over haar).

DE VAARTKAPOEN

Hee wel?.....

DE BLONDE

Wacht. Die kleeren zijn zoo vreemd. Zou dat van 't water zijn?

DE VAARTKAPOEN

Haast u. Hee, hier is geld. En eene horlogie.

DE BLONDE

Er is niets. Er is niets.

DE VAARTKAPOEN

Wat? En blinkt daar niets aan hare hand?

DE BLONDE

Jean, 't is een trouwring! Moet ik?.....

DE VAARTKAPOEN

Mijn schoon hartegerief, ik zal u straks een paar ooren aanzetten.

DE BLONDE ***(heeft den ring afgenomen, springt meteen op)***

Jean! Ze leeft. Ik heb hare hand voelen leven.

DE VAARTKAPOEN ***(recht)***

Kalf! Hebt ge den ring?

DE BLONDE ***(Ze reikt hem den ring. Ze is geheel van streek)***

Zij trok hare hand terug

(aan zijne borst).

Jean, Jean, blijf bij mij.

(Ze wil hem kussen. Hij stoot haar van zich af, vangt haar weer op, rukt haar hoofd tegen het zijne. Dan, langzaam, op een danswiegeling, schuiven zij heen).

Scene III

ZOT LOWIETJE

(Poos. De geruchten van de nachtstad. De eenzaamheid wordt akelig.
Hij komt op met de flesch, die hij bij den drogist haalde. Hij kijkt beteuterd. De drenkelingen verschrikken hem niet, maar hij is fier dat hij voor zich zelf en allen, een besluit mag nemen. DE MAN *en* DE VROUW *liggen niet geheel dicht nevens een. Hij*

gaat tusschen beiden zitten, en ontstopt zijn flesch. Hij lacht, onfeilbaar en verrukt).

Ze slapen alle twee. Ik zal drie keeren tot drie tellen en dan zal ik hen aanspreken.

(Kleine poos).

Goeden dag, madam en mijnheer. Ik ben blij dat gij uit het water zijt, want daar kunt ge niet gerust slapen. Hier op de sneeuw is het beter. Ik zal wachten tot ge wakker wordt, en het Wilokswijf zal terugkomen. Wie heeft u zeer gedaan? Gij zijt leelijk, weet ge wel? Mag ik u een beetje wasschen?

(Hij baadt haar hoofd met het water van de flesch).

Uw gezicht is vol wonden. Wat is er met u gebeurd?

(tot den Man).

En gij ook? Dat is aardig. Ik wil u wel schoon wasschen, maar het gaat niet goed. Het Wilokswijf weet wel beter.

(DE VROUW en DE MAN ontwaken).

ZOT LOWIETJE
Gij zucht. Ik heb gedacht dat ge ziek waart. Waarom maakt ge me bang?

DE VROUW ***(verwilderd)***
Ga weg!

ZOT LOWIETJE ***(overeind en terugdeinzend)***
Ik ben de zoon van Napoleon!

DE MAN
O! Mijn hoofd, mijn hoofd en mijne lenden.

DE VROUW
Wie is hier allemaal?

DE MAN ***(hard)***
Wie zijt gij?

ZOT LOWIETJE
Ik ben de zoon.....

(Hij loopt weg).

Scene IV

DE VROUW

Hemel, wat ben ik moe. Hoe komen wij hier? En die koude?

DE MAN
Ja. Mijne armen zijn gebroken. Laat mij even los. Ik wil recht staan.

DE VROUW
Trek niet aan mijne hand.

DE MAN
Ik raak u niet eens aan. Wat wilt ge? God, ik kan niet overeind geraken, geloof ik.

DE VROUW
Kom, help me. Wees zoo goed.

DE MAN
Laat mij los, ik bid u. Ik kan u immers niet helpen, als ge mij niet loslaat.

DE VROUW
Ach, ach, men heeft ons aaneengebonden.

DE MAN
Wie? Neen dat is gek.

DE VROUW
Wacht, laat mij even denken.

DE MAN
Wat helpt uw denken? Die koord moet weg.

(Hij werkt om den knoop los te krijgen).

DE VROUW ***(zacht)***
Ge doet mij een beetje pijn.

DE MAN
Het spijt me zeer. Maar wij kunnen in geen geval het dwaas spektakel blijven, dat we zijn. Laat ik u vriendelijk verzoeken, licht uwe hand op, want ik kan ons anders onmogelijk bevrijden.

DE VROUW ***(kleine glimlach)***
Och ja! Mijn hand is geheel lam. Het is alsof ze mij niet meer behoorde.

(Hij ontknoopt de koord en staat recht).

DE MAN
Ik ben uitgeput. Nu moeten wij eens goed den toestand overkijken.

DE VROUW

Ja. Maar ik kan waarlijk niet recht. Wilt ge niet zoo goed zijn en mij helpen?

DE MAN

Zeker.

(Hij helpt haar).

Het is een zeer zonderlinge geschiedenis.

DE VROUW ***(wankelt, en zakt tegen de borstleuning)***

Ho, mijn rug, mijn rug, en mijne hersens!

DE MAN ***(te laat bij haar)***

Pardon

(voor zich zelf).

We moeten de zaak aanpakken van in den beginne. Het is volstrekt noodig dat we alles bijeenbrengen, wat we hebben.

DE VROUW

We hebben niet veel. Ik kijk u aan.

(Zij staart lang naar hem).

DE MAN

Het is een kwestie van methode. We moeten ons geval behandelen als iets dat buiten ons staat. Objectief. Wij kunnen geen wetenschappelijke richting vinden, als we niet vooreerst al de factoren van het proces hebben getoetst. Laat eens zien. Gij hoeft u niet vreemd te laten aan dat onderzoek, het spreekt van zelf.

DE VROUW ***(diep)***

Ik laat mij vreemd aan u. Zonder dat ik het wensch. Mij dunkt, ik ken u niet. Man, man, weet gij wat ge gedaan hebt?

DE MAN

Ja. Wij hebben een dwazen sprong gedaan in 't water.

DE VROUW

Dat ook. Maar wij hebben meer gedaan.

DE MAN

Loop niet zoo vlug. Ik heb een stelsel, weet ge wel. Men moet het ééne ding na het andere zeggen. Elk ding op zijne beurt

(zeer moe).

Mijn God, hoe houd ik dat alles bij?

DE VROUW

Wij hebben ons kindje in het water gelaten.

(Zij hangt gebroken langs de borstleuning en weent. Een zangerige smart in de stilte).

DE MAN ***(koud)***

Ja. Dat hadden we moeten voorzien. Zoo'n heel lief kindje.

DE VROUW ***(nijdig)***

Het was toch niet van u.

DE MAN ***(geduldig)***

Toch wel. Vertel geen malligheid. Ik heb het klaar besef van mijne verantwoordelijkheid.

DE VROUW ***(zacht weenend)***

Het was zoo heel en gansch van mij.

DE MAN ***(toegevend)***

Natuurlijk! Onbetwistbaar! Maar hoe schieten we op met uw getraan? Laten wij ons houden aan de feiten. Het kind is dood. Dat is een feit.

DE VROUW

Het sterft een tweeden keer van koude, in uwen mond.

DE MAN

Ach, kom. Wat hebben wij aan woorden, aan woorden?

DE VROUW

Niets. Het is een bedrieglijke eigendom. Ik heb mij aan uwe woorden rijk gewaand. Zij waren schoon en vol. Wat zegt gij?

DE MAN

Ik weet niet wat mijne woorden zijn geweest voor u. Ik heb u nooit gelogen. Mijn hart lag steeds onder mijne tong.

DE VROUW

Ik verwijt u niets. Hoe komt ge daartoe? Maar ik zeg: thans voel ik mij leeg en ellendig.

DE MAN ***(gelaten)***

Inderdaad. Ik voel mij leeg en ellendig.

(DE VROUW gaat naar hem en legt hare handen op zijne schouders).

DE VROUW

Hier zijn mijne oogen. Hier ben ik geheel. Herkent gij mij?

DE MAN

Ik moet denken. Laat mij opsommen.

DE VROUW

Voor mij is de som gemaakt. Ik ken u niet.

DE MAN

Niet overhaastig.

DE VROUW

Ik heb een droom gehad. Mijne zinnen zijn schoon daarin ontloken. Ik was nog lauw van jeugd en wachtte op den rozenmond die prinselijk de lente van mijn leven zou doen springen. Gij waart de prins die kwam. Men kan zich waarlijk niets gekkers inbeelden.

DE MAN

Heb ik daar schuld aan? Ik heb het niet zoo mooi bedoeld.

DE VROUW

Gij waart de meester van mijn wezen. God stond in uwe schaduw. Mijne uren lagen als een rozenkrans rond u. En in uwe armen ging ik open als eene bloem. Ik dacht dat ge de zon waart. Gij waart mijnheer zoo-en-zoo.

DE MAN

Ik zou wenschen dat gij u klaarder uitspreekt. Eigenlijk ben ik dankbaar voor het verleden dat mij bij u in een zoo gunstig licht heeft gesteld. Ondertusschen ben ik me wel bewust, dat ik bij dees avontuur vele offers heb gebracht. Mijne moeder. Mijne familie. Het aanzien der menschen. De fabriek die ik op de allerstupiedste wijze verwaarloosd heb. Kortom, mijne gansche maatschappelijke positie. Ik zou liegen als ik nu ging beweren, dat ik zulke offers

voor gerechtvaardigd ging houden. Ik wensch u niet te krenken. Maar gij vraagt mij of ik u herken. Neen, gij die daar staat, gij zijt niet degene, voor wie ik heb willen sterven.

DE VROUW

Gij moogt veel harder zijn. Het is immers niet mijn heilige man die spreekt. De vader is doodgegaan met het kindje.

DE MAN

Mijn hemel, waarom maakt gij het debat zoo zwaar? Ik bid u, laat ons kalmpjes redeneeren.

DE VROUW ***(beslist)***

Wil ik u eens wat zeggen? Net als ik, peutert gij in het verleden. Laat dat zoo. Lees op mijn gelaat

(Zij slaat zich op de wonden van het aangezicht).

Hier bloedt het woord dat gij niet durft uit te spreken.

DE MAN

Gij daagt mij uit. Meent gij dat ik niet weet wat er op mijn aangezicht te lezen staat?

(Poos).

DE VROUW

Ja. Ik heb u ook gebeten.

DE MAN

Dat hebben wij beiden gedaan. Ik schaam mij. Wij hebben ons binnenste wezen uitgespeeld.

DE VROUW

Wij hebben de uiterste vezels gewekt. Tot op den bodem van den beker is onze ziel omgespoeld. Ach, ach, ik heb geen lusten meer.

DE MAN

Gij verbiedt elk argument. Hoe kan men redelijk twisten? Hoe kan ik tot klaarheid komen met u?

DE VROUW

Ik geef het op. Ik heb genoeg gestreden. Ik ben een weduwe, en kinderloos.

DE MAN

Nooit raadt gij de woestijn, die gij achterlaat in mij. Waarom ben ik weer levend geworden?

DE VROUW ***(dicht bij hem)***

Gij hebt gelijk. Er rest ons niets. Kom, moedige men, wij wagen opnieuw den sprong.

DE MAN ***(op zijn borst slaande)***

Ja. Er moet toch iets overgebleven zijn daarbinnen! Het is mijn moed.

DE VROUW

Ik dank u. Kom.

(Al over de brug verschijnt IEMAND, *gelijk een die van de nachtfeest komt. Zwarte soirée-kleedij. Lichte zijden hoed. Rotting met gouden appel. Donker masker over 't witte aangezicht.* DE MAN *en* DE VROUW *met een gil wijken tot geheel tegen de borstleuning).*

IEMAND

Neemt me niet kwalijk. Kan ik u van dienst zijn?

(Zij antwoorden niet. De schrik nagelt hen vast. Zij zijn nietig en haveloos).

Mij docht, men heeft mij hier gewenkt. Of was het aan den overkant?

(Hij neemt zijn hoed af en groet. Zijn schedel heeft een groenen glans). Pardon, tot wederziens.

(Af, in een bleeken lach. Poos).

DE DRIE KONINGEN ***(ver over 't water)***

Och, sterre, och sterre, ge moet er zoo stille niet staan,
Ge moet er vandaag naar Bethleëm gaan.....
Bethleëm de schoone stad.....

DE MAN

Hebt ge hem herkend?

DE VROUW

Ja.

DE MAN

Ik zal hem nooit vergeten.

DE VROUW ***(diep)***
Ja. Ja.

DE MAN
En nu ziet ge 't zelf, dat wij er niet buiten kunnen. Wij moeten leven.

DE VROUW ***(onhoorbaar)***
Ja. Ja.

DE MAN
Wij zijn gelijk de pijl die uit den boog geschoten werd. Wij kunnen niet vallen waar wij willen.

DE VROUW
Ja. Gelijk de pijl.

DE MAN
Ik vind het vreeslijk treurig. Maar beken dat ik geen schuld heb aan 't gebeurde. Feitelijk heb ik mijn eigen bedrogen. Ik had mij de toekomst namelijk geheel anders voorgesteld. Want, weet ge wel, ik heb altijd gedroomd van een proper huisje in een stille straat, een blinkenden knop op de deur en blanke gordijntjes aan de ramen. Ik zou daar wonen met een vrouwtje dat mijn gezag erkent. Ik zou haar behoorlijk liefhebben en deftig mijne zaken doen. En we zouden kinderen kweeken. God, God, wat is er daarvan al geworden?

DE VROUW ***(afgemat)***
Ik heb gedroomd... Ik heb ook gedroomd... hoe was het weer?

DE MAN ***(bijna luchtig)***
En zoo waren wij, op slot van rekening, alle twee de dupe.

DE VROUW ***(met een smartelijken glimlach)***
Ja. Alle twee.

DE MAN
Dat is het lot der menschen. En ondoordringbaar zijn de inzichten van God.

DE VROUW
Ondoordringbaar. Gij zegt het goed.

DE MAN ***(zoekt naar een passend slot)***
Ja. En zoo dringt zich de oplossing van ons geval van zelf op, vindt ge niet?

DE VROUW ***(duizelig)***
Ja. Hoe meent ge?

DE MAN
Wel, aan mij kunt ge niets meer hebben. Ik betreur het hartelijk.

DE VROUW ***(zielloos)***
En wat hebt gij nog aan mij?

DE MAN
Kom. We begrijpen malkander best.

DE VROUW
Ja.

(Kleine poos).

Hier... hier is de trouwring, dien ge mij gegeven hebt.

(Ze doet haar best om door hare tranen heen te zien, en kijkt kinderlijk naar hare vingers).

DE MAN
Laat zoo.

DE VROUW ***(schuchter en krank)***
Kijk, ik vind den ring niet meer, ik heb hem verloren.

DE MAN
Ik geef er niets om. Laat zoo.

DE VROUW ***(langzame verbazing)***
Gij geeft er niets om?

DE MAN ***(gemeend en opgeruimd)***
Reik mij uwe hand. Ik hoop dat het u wel gaat.

DE VROUW ***(machinaal)***
Ja.

DE MAN ***(Hij neemt hare hand)***
Mocht ik u ooit kunnen van dienst zijn... Alles is mogelijk. Vaarwel.

DE VROUW
Ja. Ja.

DE MAN ***(drukt stevig hare hand)***
Vaarwel.

DE VROUW ***(zich bedeesd terugtrekkend)***
Vaarwel!

(Hij blikt haar na, schudt bedenkelijk zijn hoofd, en wendt zich dan beslist om, als een die nu een geheel ander soort van ideeën gaat behandelen. Hij tast in zijn binnenzak, blijkbaar om naar 't uur te zien).

Tiens, ik ben mijn horloge ook kwijt. Dat is vreeslijk vervelend.

(Af).

Scene V

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(achter de schermen)***
Firmin, is de commissaris er al?

(Hij komt op, kijkt verbijsterd rond).

Nondeku, 'k ben te lang in de herberg gebleven.

DE TWEEDE POLITIEAGENT
Hee wel, Polydoor?

DE EERSTE POLITIEAGENT
Voor den doctor heb ik getelefonneerd. En mijn broek moest ik toch ook een beetje laten drogen.

DE TWEEDE POLITIEAGENT
De commissaris komt niet. Hij ligt met de beestjes.

(Plots draaiend in de sneeuwige eenzaamheid).

Wel, potverdekke, wat gebeurt er nu? Wat hebt ge met de lijken gedaan?

DE EERSTE POLITIEAGENT
Met de lijken?...

(paf).

Heb ik van mijn leven!

DE TWEEDE POLITIEAGENT ***(bij den lanteren)***
Hier toch hebben ze gelegen. De sneeuw is gesmolten. Dat zijn geen vodden.

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(komisch)***
Zouden zij er misschien weer ingesprongen zijn?

DE TWEEDE POLITIEAGENT ***(over de borstleuning)***

Neen, pat, dat riskeert een mensch geen twee keeren.

DE EERSTE POLITIEAGENT

In Gods name!

(Kleine poos).

Firmin!

DE TWEEDE POLITIEAGENT

Polydoor, uw neus krult. Ge hebt weer een geniaal gedacht.

DE EERSTE POLITIEAGENT ***(met het klassieke gebaar)***

Ja. We gaan er een op pakken.

(Ze slaan een dribbeldans, en dribbelen heen op de voois van het orgel).

Scene VI

(Het begint te sneeuwen. Het licht van den lanteren blikkert op de vlokken open, gelijk een teere waaier. DE DRIE KONINGEN *en* DE LANTERENMAN *op. Ze zijn zichtbaar beschonken).*

DE LANTERENMAN

Mannen, hier is nu mijne laatste lanteren. Let nu op, want straks heeft uw sterre geen licht meer.

MELCHIOR

Wij hebben geen klaarte van doen. Wie kijkt er om naar ons?

BALTHAZAR

Wij zijn van een anderen tijd. De wereld wordt horendul.

DE LANTERENMAN

Zeg eens, die Driekoningenster, dat is alzoo een licht dat alle jaren wat meer uitsterft, niet?

GASPAR

Ja. Ze schaffen ons stillekens aan af. We zijn een soort van Karnaval geworden. En met sterren is er op de wereld niets meer te verdienen.

DE LANTERENMAN

Ja. Ik ook, ik geraak aan 't einde van mijn pitje. Ze spreken nu al van automatiekers, waarmee de straatlantarens van zelf zullen in brand schieten.

*(*MELCHIOR *steekt zijn baardbranderken op).*

BALTHAZAR

Het sneeuwt.

DE LANTERENMAN
Ja. Maar weet gij het verschil?

BALTHAZAR
Het verschil?

DE LANTERENMAN
Ja. Het verschil tusschen het licht van een lucifertje, dat een sekonde duurt om de pijp van den zwarten koning aan te steken en het licht als het mijne dat een nacht duurt om de stad te laten klaar zien, en het licht dat gijlie draagt en dat eeuwen duurt om een beschaving gaande te houden?

GASPAR
Dat zijn vragen! Goeien avond!

DE LANTERENMAN
't Is maar om te lachen. - Alla - vooruit, Koningen van mijne botten, zijt ge gereed? Ik draai den lanteren uit.

BALTHAZAR
's Is goed. We hebben malkander vast.

DE LANTERENMAN
Zoudt ge niet eerst uw Driekoningenlied voor 't lieve publiek ophalen?

GASPAR
We hebben het hier al gezongen.

MELCHIOR
We zullen het verder zingen op de Varkensmarkt.

DE LANTERENMAN
Daar gaat hij! Fiat lux!

(Hij draait het licht uit. Het tooneel is geheel donker. DE DRIE KONINGEN *strompelen verder. Men ziet nog even de sneeuw).*

Let op voor de brug. Er is een klein trottoirtrapje. Zijt ge klaar?

DE DRIE KONINGEN ***(al verder op de Varkensmarkt)***
Och sterre, och sterre, ge moet er zoo stille niet staan,...
Ge moet er vandaag.....

HET DOEK DAALT